

Samfunn for alle

Nr 1 | 2022

NORSK FORBUND FOR UTVIKLINGSHEMMEDE

SAFO-konferansen 2022

Side 6

Omsorgsboliger

Side 12

Sommerleir 2022

Side 24

Barn og barn

Hedvig Ekberg
Generalsekretær

DET BURDE VÆRE EN SELVFØLGE AT BARN med nedsatt funksjonsevne som oppholder seg på institusjon, får de samme rettigheter, fokus og ressurser som barn som oppholder seg på barneverninstitusjoner.

Høsten 2021 jobbet NFU og mange andre, for å stoppe planleggingen og utbyggingen av en stor barne- og avlastningsbolig (institusjon) for barn med nedsatt funksjonsevne. Akkurat denne skal ligge i Fredrikstad. Men Fredrikstad er ikke alene om å tenke stort når man planlegger for denne type bygg. I ulike prosjekter som det planlegges for, er det tenkt å samle 30, 40 eller til og med 50 barn.

I følge et uoffisielt anslag fra Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet oppholder det seg i gjennomsnitt tre barn på hver barnevernsinstitusjon. Maks er ni.

Høsten 2021 deltok NFU i forberedelser til landsdekkende tilsyn med barne- og avlastningsboliger som skal gjennomføres i 2022. Sist gang det var landsdekkende tilsyn med disse institusjonene var i 2009. Landsdekkende betyr ikke at alle boliger får besøk av tilsynsmyndighetene, men det blir valgt ut en del fylker som selv velger ut noen institusjoner. Det innebærer kun noen få kommuner og kun noen få utvalgte barne- og avlastningsboliger. Konklusjonen i 2009 var at de fleste hadde lovbrudd.

Det finnes en forskrift om tilsyn med barn i barnevernsinstitusjoner for omsorg og behandling. Denne stiller konkrete krav til tilsynets innhold, og til hvor mange tilsyn som gjennomføres. Det er slått fast et minimum på to eller fire tilsyn med hver eneste institusjon i året. Utover dette skal fylkesmannen føre tilsyn på institusjon «så ofte som forholdene ved institusjonen tilsier det».

En slik forskrift finnes ikke for barn med nedsatt funksjonsevne som oppholder seg på institusjon for avlastning- eller barnebolig.

Dette får meg til å stille spørsmålet; hvorfor er det så stor forskjell på barn og barn her i landet?

Hvorfor har ikke barn med nedsatt funksjonsevne, som har opphold i en institusjon for avlastning- eller barnebolig, den samme rettssikkerheten som barn på barneverninstitusjoner?

Dessverre tror jeg dette er løsninger som man bevisst har valgt, uten tanke på at barn med nedsatt funksjonsevne har rett på gode løsninger. Og i det minste like gode løsninger og rettsikkerhet som barnevernsbarn som er på institusjon.

Samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Fem utgivelser per år
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Tom Tvedt
tom.tvedt@nfunorge.org

Redaktør:
Jens Petter Gitlesen

Korrektur:
Ann-Elisabeth Grønnhaug og
Helene T. Strøm-Rasmussen

Adresse:
Samfunn for Alle,
NFU Postboks 8954
Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUnorge

Annonseakvisitør:
Salgs Forum AS
Tlf: 915 90 578
E-post: post@salgs-forum.no
www.salgs-forum.no

Forsidebilde: Fra NFUs sommerleir på Halsnøy

Design og layout: Marte Louise Lilleby
Trykk: Ålgård Offset AS

Utgivelse 2, 2022 kommer uke 18
Frist for saker: 6. april
Annonsefrist: 6. april

Innhold

- 4 Leder: Tvangsdebatt
- 6 SAFO-konferansen 2022
- 10 Superlekene tildeles to millioner kroner
- 12 Omsorgsboliger som sparebøsse
- 14 Melkeku for kommunene?
- 16 Uttalelse om reinstitusjonaliseringen
- 19 Stuer bort flyktninger med utviklingshemning
- 22 Tvangsflytting i Randaberg kommune
- 24 Sommerleir 2022
- 26 Randabergs argumentasjon for tvangsflytting
- 28 Spesialskoler i Sarpsborg?
- 30 Søk prosjektmidler fra stiftelsen Dam
- 32 Internasjonalt: NFU og Inclusion Africa
- 35 Vi må løfte hverandre!
- 36 Fotoutstilling: Ulike kvardagsliv
- 38 Digitale vergefullmakter
- 40 Sommarleir på Halsnøy
- 48 NFU takker A/S Shell Norge og deres ansatte

En lydløs tvangsdebatt på avveie

Tom Tvedt
Forbundsleder

DET HAR VÆRT LITE DEBATT rundt tvangslovgivningen, tvangslovutvalgets forslag til ny lovgivning og departementets foreløpige forslag til forhold som en vurderer å videreføre. I den grad det har vært debatt, er det psykisk helsevern som er blitt diskutert. Etter tragedien i Kongsberg, har debatten vært begrenset til det å beskytte samfunnet for voldelige med psykose.

Den sterkeste rett gjelder også innen tvangslovgivningen. Innen psykisk helsevern har psykiaterne en mektig og premissgivende profesjon. Sykehusene og de distriktpsikiatriske sentrene er mektige institusjoner som taler psykiatriens sak. Juristene er godt representert i kontrollkomisjonene, og en finner forskningsgrupper knyttet til tvangsbruk innen psykisk helsevern. Feltet får bevilget langt større ressurser til forskning, kompetansesentre og kompetanseoppbygging enn når det gjelder tvang overfor mennesker med utviklingshemning. Fagdirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet er overbefolket av helsepersonell og er i alvorlig mangel av sosialfaglig kompetanse. Det er naturlig at helseperspektivet dominerer.

SKAL HELSEVESENET BESKYTTE MOT VOLD, DRAP OG OVERGREP?

De tragiske drapene i Kongsberg utløste et mer eller mindre naturlig krav om beskyttelse mot potensielle drapsmenn med psykose. I slike situasjoner er det lett å rope på sterkere tvangshjemler. Men en må huske at forslaget til nytt tvangslovverk også gjelder demente, rusmisbrukere og mennesker med utviklingshemning. Dette er grupper som har vært fraværende i debatten. Den som leser NOU 2010: 3 med tittelen «Drap i Norge i perioden 2004-2009», vil se at mennesker med psykose ikke er overrepresentert i statistikken over drapsmenn. Myndighetene har en plikt til å beskytte innbyggerne mot alvorlige trusler, men drapstruslene er ikke knyttet til diagnose. En må også stille spørsmål ved om det skal være helsevesenets oppgave å beskytte samfunnet mot vold, drap og overgrep. Tvangsbruk skaper neppe tillit og motivasjon. Det er langt i fra sikkert at systemet som har ansvaret

for tvangsbruken, også bør ha ansvaret for å hjelpe folk ut av situasjonen som utløste tvangsbruken.

TVANG MER ENN PSYKISK HELSEVERN

Tvangsbruk innen psykisk helsevern er avgrenset til tvangsinnleggelse, tvangsmedisinering, tvangsbehandling, isolasjon og bruk av tvangsmidler. Tvang overfor mennesker med utviklingshemning kan bestå av en uendelighet av tiltak. Noen trenger litt pågående hjelp til tannpuss, andre fotfølges, noen har begrenset tilgang til mat mens andre har vedtak om å legges i bakken. I mange tilfeller kan det være vanskelig å skille tvangsmidler fra hjelpemidler. Sengehest regnes som et tvangsmiddel for de som ikke er i stand til å komme seg ut av sengen når sengehesten er oppe. Men den er utvilsomt også til stor hjelp for dem som står i fare for å falle på gulvet.

EFFEKTIV OG UTEN BIVIRKNINGER?

Helsevesenet er opptatt av evidensbasert behandling. Nye medisiner må dokumentere at virkningene er store og at bivirkningene er små. Vaksinen mot korona ble holdt tilbake i månedsvis for å få effektene evaluert. På psykosefeltet er den dokumenterte effekten av frivillig behandling relativt svak. Når det gjelder tvangsbehandling foreligger det stort sett ikke studier. Knapt noen tvangstiltak overfor mennesker med utviklingshemning er underlagt de samme dokumentasjonskravene som innenfor medisinfeltet. En rapport fra Sintef viser at 90 prosent av disse tvangsvedtakene er en blåkopi av fjorårets vedtak. Tall fra Statens helsetilsyn viser at antallet personer med tvangsvedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven har økt fra 178 i år 2000 til 1660 i 2020.

I det videre arbeidet med tvangslovgivningen, må helse- og omsorgsministeren ta høyde for at den minst evaluerte tvangsbruken finner en utenfor de psykiatriske avdelingene. En finner den i omsorgsboliger, ofte utøvd av personer uten formell kompetanse. Undersøkelser fra Likestillings- og diskrimineringsombudet, samt Sivilombudet og Helsetilsynet, dokumenterer at ulovlighetene dominerer.

5 tips til valg av BPA-leverandør

Alle BPA-leverandører er ikke like. Derfor er det viktig at du tenker gjennom hva det er som er viktig for deg når du skal velge leverandør.

1. Får du bistand i BPA-søknadsprosessen?

En god BPA-søknad øker sjansene for å få en realistisk behovsvurdering og dermed et riktig vedtak. Mios BPA-rådgivere kjenner søknadsprosessen godt og har hjulpet hundrevis av mennesker med å få gode BPA-vedtak.

2. Har leverandørens BPA-rådgivere BPA selv?

Når det gjelder BPA er praktisk erfaring vel så viktig som teoretisk kunnskap, derfor har alle Mios BPA-rådgivere egenerfaring som BPA-arbeidsledere. Ville du valgt en kjøreskolelærer som ikke har førerkort, og som aldri har kjørt bil selv?

3. Får du hjelp til rekruttering av assistenter?

Uten assistenter, ingen assistanse. Vi har egne folk som kan bistå i rekrutteringsprosessen - i annonseutforming, i intervjuer, med sjekk av referanser og innhenting av politiattest - slik at du får de assistentene som best passer dine ønsker og behov.

4. Refunderes utgifter i forbindelse med ordningen?

Å ha BPA medfører ofte ekstra kostnader, for eksempel når du skal ha med deg assistenter på reise. Det er urimelig å forvente at du som arbeidsleder skal dekke disse selv, og derfor har vi i Mio en ordning hvor du får refusjon for faktiske ekstrautgifter som følger av assistansen din.

5. Får du tilbud om oppfølging og veiledning?

Arbeidslederopplæringen vår favner det meste, men vi forventer ikke at du skal klare alt på egenhånd med én gang. I Mio får du din egen BPA-koordinator som gir deg systematisk oppfølging og veiledning underveis gjennom driftsåret, i tillegg til å svare på alle spørsmål du måtte ha om ordningen din.

Det hjelper å snakke med noen som har peiling, og våre rådgivere har personlig erfaring med BPA. Ta kontakt med oss så bistår vi med det du måtte lure på og hjelper deg med å skrive søknaden din - helt kostnadsfritt.

BPA trenger ikke være vanskelig.

Besøk oss på www.mio.no for å få vite mer.

Samarbeid for resultater

SAFO-konferansen 2022 gikk av stabelen helgen 29. og 30. januar. Dialog, engasjement og erfaringsutveksling om BPA og inkluderende skole var i fokus. Det var satt av god tid til diskusjoner og innspill.

HENRIETTE HVARNES HANSEN var konferansens yngste deltager, hun er fra Vestfold, medlem i NFU og interessert i skolepolitikk. Hun og forbundsleder Tom Tvedt ble gode venner under konferansen og Tom er veldig glad for at de unge engasjerer seg i NFU og SAFO.

SANDRA VANESSA BORHAUG er ansatt i SAFO som prosjektleder for «Inkluderende opplæring mer enn bare festtaler».

TEKST: Janne Skei
FOTO: Pia Ribsskog

I 2020 rakk vi akkurat å gjennomføre SAFO-konferansen i slutten av januar, før landet stengte ned den 12. mars. I 2021 satte smittevernregler en stopper for vår årlige SAFO-konferanse. I 2022 så det lenge ut til å bli en reprise av 2021. Imidlertid, 14. januar åpnet Regjeringen opp for flere deltakere og færre begrensninger, og SAFO-konferansen ble derfor gjennomført som planlagt - den 29. og 30. januar.

I år var målsetningen å jobbe sammen, være i dialog, utveksle erfaringer og utvikle planer for mer håndfast samarbeid i SAFO, på tvers av regioner, organisasjoner og nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Temaene var Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) og inkluderende skole, og deltakernes kompetanse, påvirkning og brukermidvirkning, la et godt grunnlag for gruppearbeid og planer for SAFOs arbeid fremover. Et godt grunnlag ga også Sverre Bergenholdt og Tom Tvedt som innledet konferansen og ga tips for hvordan vi kan få mer innflytelse.

BPA-UTVALGETS ARBEID

Tove-Linnea Brandvik, forbundsleder i NHF, ledet oss gjennom BPA-utvalgets arbeid, vurderinger og konklusjoner, og Sandra Borhaug fra SAFO, informerte om prosjektet «inkluderende skole - mer enn festtaler». Geir Jensen fra FNDB bidro gjennom sin egen skole- og utdanningserfaring, til å gi et godt innblikk i hvordan inkluderende holdninger bidrar til inkluderende undervisning. Karianne Hjørnevik Nes fra NFU snakket om hvordan valg av pedagogisk tilnærming bidrar til inkludering på tross av varierende ressurser og Mia Larsen Sveberg ga perspektiver på hvordan dagens skole generelt, og videregående skole spesielt, bidrar til å stenge ute elever med funksjonsnedsettelse fra fellesskaps-skolen.

BPA er i spill. BPA-utvalget har levert en innstilling om fremtidens ordning, og muligheten til forbedringer er til stede. Det er en ulempe at utredningen leveres

med flere uenigheter i utvalget. Delingen kan bidra til mindre innflytelse i den videre prosessen. Det er derfor viktig at vi i organisasjonene av funksjonshemmede, kan enes om de viktige grepene og arbeide sammen om å få til endring.

INKLUDERENDE SKOLE

Skolelovgivningen legger til grunn at skolen skal inkludere alle, og sikre inkluderende undervisning. Praksis viser imidlertid at segregering skjer på alle trinn, og jo eldre elever, desto mer ekskludering. Henriette Hvarnes Hansen fra NFU oppsummerte på en glimrende måte hva vi jobber for. Da hun begynte på skolen ble hun nektet å gå på nærskolen, selv om hennes søster var elev der. Det er skikkelig urettferdig sa Henriette. Jeg vil selv velge hvilken skole jeg skal gå på.

FORBUNDSLEDER I NORGES HANDIKAPFORBUND, Tove Linnea Brandvik satt i BPA-utvalget som avga sin innstilling før jul. Les mer om dette på side 9.

En engasjert statssekretær på likestillingsfeltet

Årets SAFO-konferanse ble åpnet av statssekretær i Kultur- og likestillingsdepartementet, Gry Haugsbakken. Departementet har ansvaret for koordineringen av politikken overfor mennesker med nedsatt funksjonsevne og for likestillingspolitikken overfor alle diskrimineringsgrunnlagene.

TEKST: Jens Petter Gitlesen
FOTO: Pia Ribsskog

Gry Haugsbakken har en lang karriere i politikken, både som tillitsvalgt og som rådgiver i Arbeiderpartiets stortingsgruppe. Til jobben som statssekretær, kom hun fra stillingen som kommunikasjonssjef i Industri Energi. Likestillingsfeltet var det som i sin tid vekket statssekretærens politiske engasjement. Både gjennom politisk arbeid og gjennom kjennskap til personer med nedsatt funksjonsevne, har Gry Haugsbakken fått et visst innblikk i noen av utfordringene som mennesker med nedsatt funksjonsevne kan stå overfor, spesielt hvor nøye en må planlegge og forberede seg for å kunne delta i aktiviteter som er uproblematiske selvfølgheter for andre. I forbindelse med utnevnelsen til statssekretær, uttalte Gry Haugsbakken til media at hun ville jobbe for å få utviklingen til å gå framover på likestilling.

Første gang en fra regjeringshold konstaterte at politikken overfor mennesker med utviklingshemning hadde sporet av, var i 2007. Siden den gang har både Storting og regjering gjentatte ganger konstatert det samme, uten at det har endret situasjonen.

- Når det ikke skjer noe, så kommer nok det av en blanding av kunnskap og viljen til å gjøre det som trengs. Fokuset kan ha vært for svakt eller at en ikke er klar over hva som trengs. Det kan også være at en prioriterer annerledes, sier statssekretær Gry Haugsbakken.

Frem til 2013, var Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet som da hadde ansvaret for likestillingspolitikken, rimelig aktive overfor kommunene som handlet stikk i strid med statlig politikk overfor mennesker med utviklingshemning. Departementet skrev for eksempel brev til ulike kommuner og presiserte statens politikk. Kan vi forvente tilsvarende aktiv politikk fra Kulturdepartementet?

- Det naturlige vil være at vi først og fremst følger opp sektordepartementene. Det er samferdselsdepartementet som har ansvar for virkemidlene innen transport, helse- og omsorgsdepartementet har ansvaret for helse- og omsorgslovgivningen og oppfølgingen av denne. Kommunal- og distriktsdepartementet har et ansvar overfor kommunene, avsluttet Gry Haugsbakken.

AV: Tom Tvedt

Om BPA-utvalget

BPA-utvalget avga sin innstilling før jul. Utvalget hadde et stramt mandat og innstillingen var full av dissenser. Dagens regjering har lovet å videreutvikle BPA, så en kan forvente at noe vil bli gjort på feltet og rammene kan være vesentlig forskjellige fra utvalgets mandat.

Medlemmene i BPA-utvalget, Sonja Jennie Tobiassen, Sverre Fuglerud, Vibeke Marøy Melstrøm og Tove Linnea Brandvik, skal ha ros for sin innsats i å jobbe for BPA som et likestillingsverktøy og et middel for å sikre etterlevelsen av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Mandatet til BPA-utvalget var både bredt og snevert. Ingen kan lage en uttømmende liste over alle mulige situasjoner hvor det kan være behov for assistanse. Slik sett var utvalgets mandat svært bredt. På den annen side blir mandatet snevert når det på utvalget at «Det skal ligge til grunn at ordningen fortsatt skal være et kommunalt ansvar, og utvalget skal vurdere endringer i regelverket opp mot det kommunale selvstyret, jf. kommuneloven kapittel 2».

UNØDVENDIG STRAMT MANDAT

Løsningen til utvalget om å trekke BPA ut av helse- og omsorgslovgivningen og hjemle ordningen i likestillings- og diskrimineringslovverket, virker fornuftig. Så lenge ordningen skal være underlagt varierende kommunale budsjetter og kommunalt selvstyre, blir det umulig å sikre likhet på tvers av kommunegrensene. Men erfaringene med helse- og omsorgstjenesteloven, er at de sosialfaglige perspektivene druknes av de helsefaglige perspektivene. Det å løfte omsorgstjenestene ut fra helselovgivningen, vil utvilsomt kunne bedre forholdene.

BPA ER IKKE HELSEHJELP

Fra NFUs ståsted, synes erfaringene med helse- og omsorgs-

lovgivningen å være såpass uheldige at en bør vurdere å flytte all personlig bistand ut av helse- og omsorgslovgivningen. Helsefokuset dominerer det sosialfaglige. Spesielt begrepet faglig forsvarlighet, blir problematisk. Begrepet er nyttig innen sårstell, ortopedi og store deler av helsetjenesten, men begrepet blir meningsløst i spørsmål som hvor og hva en vil studere, hvilke fritidsinteresser en ønsker å dyrke og hvordan en ønsker å pleie forholdet til sin kjæreeste.

Sonja Jennie Tobiassen, Sverre Fuglerud, Vibeke Marøy Melstrøm og Tove Linnea Brandvik skal ha ros for også å ha vært bevisst utfordringene knyttet til smalere felt, slik som selvbestemmelse, beslutningsstøtte og vergemål. De har registrert at det overhodet ikke trenger å være noen motstrid mellom BPA og vedtak om bruk av tvang og makt. BPA er ofte et effektivt tiltak for å unngå tvangsbruk.

START PÅ PROSESS - LANGT TIL MÅL

BPA-utvalgets innstilling er første skritt på en lang prosess. Nå for tiden er nok regjeringens fokus på Covid-19 og høye strømpriser langt sterkere enn fokuset på BPA. I løpet av våren kan en regne med at NOUen kommer på høring. Høringsrundene og det påfølgende påvirkningsarbeidet vil heldigvis ikke være underlagt utvalgets begrensede mandat. Hva som skjer etter høringsrunden, er det umulig å forutsi. Men når Hurdalsplattformen sier at regjeringen vil «videreutvikle brukerstyrt personlig assistanse (BPA) som eit viktig verktøy for å sikre alle menneske deltaking og likestilling i samfunnet», så kan en forvente en oppfølging.

Superlekene tildeles kr 2 mill fra Sparebankstiftelsen SR-bank

Nå ivrer Superlekenes leder, Stig Rune Høivik, etter å utvide og utvikle Superlekene slik at enda flere kan involveres i idrettens sosiale og helseforebyggende utbytte.

ELLEN BERG INSTEFJORD fra Sparebankstiftelsen SR-bank overrakte tildelingen til Stig Rune Høivik, leder av Superlekene, på et arrangement i Sørmarka Arena.

Superlekene ble etablert og gjennomført etter initiativ fra NFU, Stavanger kommune og Folkepulsen (RIK) i 2009. Nå arrangeres Superlekene i Stavanger/Sandnes-regionen, Egersund, Haugesund og Voss.

- Superlekene skal bre om seg. Idrettskretsene i Vestland, Møre og Romsdal samt Viken, jobber med å klargjøre for arrangementer i løpet av 2022. Vi er blitt tatt godt imot av idrettsbevegelsen. Med bevilgningen fra Sparebankstiftelsen SR-bank, blir det enda enklere å øke tilbudet av idrettsglede overfor mennesker med utviklingshemning, sier Superlekenes leder, Stig Rune Høivik.

NFUs forbundsleder Tom Tvedt, har vært på landslaget i håndball og var idrettspresident i fire år. Nå er han ambassadør for Superlekene sammen med blant annet OL-mesteren i freestyle, Kari Traa.

- Idrett skal være for alle. Mange med utviklingshemning har for lite fritidstilbud. Idrett kan være en gunstig og interessant for mange, både med og uten utviklingshemning. En holder seg i form, kommer inn i et fellesskap og får mye sosial aktivitet med på kjøpet, sier Tom Tvedt.

TEKST OG FOTO: Jens Petter Gitlesen

← **OL-VINNER** Kari Traa og NFUs forbundsleder Tom Tvedt.

↑ **ELLEN BERG INSTEFJORD** fra Sparebankstiftelsen SR-bank, overrekker tildelingen til Stig Rune Høivik, leder i Superlekene.

FANTASTISKE Solgården i Spania

En trygg og morsom ferie!

Solgården er et tradisjonsrikt feriested på Costa Blanca, mellom Alicante og Benidorm. Deilige dager med sol, bad og mye moro. Møt nye venner i flotte omgivelser! Opplev Solgården du også!

Solgården tilrettelegger for en trygg ferie!

For å kunne gjennomføre gode og trygge turer til Solgården, ber vi alle våre gjester om å være fullvaksinert mot covid-19.

24.05.22 – 31.05.22	1 uker fra Oslo	09.08.22 – 16.08.22	1 uker fra Oslo
31.05.22 – 07.06.22	1 uker fra Stavanger	16.08.22 – 23.08.22	1 uker fra Oslo
07.06.22 – 14.06.22	1 uker fra Oslo	04.10.22 – 11.10.22	1 uker fra Oslo
14.06.22 – 28.06.22	2 uker fra Oslo	11.10.22 – 18.10.22	1 uker fra Trondheim UTSOLGT

- Vi følger alltid gjeldende retningslinjer for smittevern fra helsemyndighetene.
- Anbefaling om å holde 1-meters avstand til andre.
- Effektiv rengjøring av luften på flyet med HEPA-filtre.
- Utvidet rengjøring av rom og fellesområder.
- Hånddesinfiseringsstasjoner i fellesområder.
- Ansatte opplært i nye rutiner og forskrifter.

- Dette er inkludert i reisen til Solgården:
- Trygg og tilrettelagt ferieopplevelse med eget fly og helsepersonell som reiseledere.
- Unik bagasjeservice.
- Helpensjon.
- Vakt med norsk helsepersonell.
- Flotte tilbud om aktiviteter og utflukter.

For mer informasjon og bestilling: solgarden.no
tlf 24 14 66 60 • e-post: booking@solgarden.no

Følg oss på

Omsorgsboliger som sparebøsse

Kommunene kan tjene 7875 kroner per måned med høye husleier og rause tilskudd til omsorgsboliger. Omsorgsboligene legger i tillegg vel til rette for ikke å gi de tjenestene som en har krav på.

AV: Tom Tvedt

Tjenestene til mennesker med utviklingshemning står lagelig til når kommunen vil spare penger. Mye penger går til sektoren, rundt 28 milliarder kroner i kommunale driftsutgifter per år. Men kommunene får også rundhåndet dekning av sine kostnader fra staten. Bare rammetilskuddet til personer med utviklingshemning over 16 år er rundt 15 milliarder kroner. Tilskuddet til ressurskrevende tjenester er drøyt 10 milliarder kroner. I tillegg kommer andre tilskudd og kommunale skatteinntekter.

Lowerket er skjønsmessig, det vil si at kommunens plikter er omtrentlige og tøyelige. Tjenestemottakernes rettsikkerhet er svak. Få klager på kommunale vedtak, og en kan regne med at det går 100 til 200 år mellom hvert tilsyn med tjenestene i et bofellesskap.

STORDRIFTSFORDELER

I rapporten fra konsultentselskapet Rune Devold AS til Molde kommune, kan en lese om stordriftsfordeler, samordningsgevinster, produktivitet og skalaøkonomiske effekter. Begrepene dekker det samme, nemlig at færrest mulig tjenesteytere gir tjenester til flest mulig.

Ifølge rapporten fra Rune Devold AS, er muligheten for å kutte i tjenestene store:

«Med samordningsgevinster i drifta menes at en gjennom døgnet organiserer seg slik at en har flest mulig situasjoner der en betjener flere brukere samtidig, eller etter tur i stedet for slik at alle vedtak iverksettes 1:1. Samordningseffekter øker produktiviteten. Det er vanlig å forutsette at drift av bofellesskap tar ut en effekt på minimum rundt 15-20 prosent. Enkelte tiltak er det registrert rundt 40 prosent samordning.»

Ifølge Agenda Kaupang og Oslo Economics, er 79 prosent av kommunale driftskostnader med helse- og omsorgstjenestene til mennesker med utviklingshemning knyttet til tjenester i bofellesskap, det vil si rundt 22 milliarder kroner.

Ifølge konsultentselskapet Rune Devold AS, skal det være mulig å spare inn 15-40 prosent av disse driftskostnadene ved å unngå å gi individuelle tjenester. Følger kommunene disse påstandene, kan kommunene spare mellom 3,3 og 8,8 milliarder kroner per år med å gi kollektive tjenester.

FRAVÆRENDE RETTSIKKERHET

Lowerket er klinkende klart på at tjenestene skal være knyttet til individet, verken til gruppen eller bofellesskapet. Men dette har lite å si så lenge rettsikkerheten er tilnærmet fraværende. Få klager på vedtak og statlige tilsyn finnes knapt.

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), artikkel 19, slår fast at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til selv å velge hvor, hvordan og med hvem de skal bo, på lik linje med andre. Ingen skal måtte bo i en spesiell boform. Videre har en rett på de tjenestene som er nødvendige for å kunne bo og være inkludert i samfunnet og for å hindre isolasjon eller segregering. Men konvensjonen er også ord på papir og betyr lite all den tid verken nasjonale eller kommunale myndigheter gjør forsøk på å etterleve konvensjonen.

Både norsk lovverk og FN-konvensjonen er bra. Problemet er at myndighetene knapt legger to pinner i kors for å sikre at lovverket og konvensjonen skal etterleves.

Melkeku for kommunene?

Kommunene kan bygge omsorgsboliger som koster kommunen en brøkdel av byggekostnadene. Dette kan de gjøre fordi de kan få kompensert merverdiavgiften i byggekostnadene, samt få store investeringstilskudd fra Husbanken.

AV: Per Kristian Aune, Sticos AS

Artikkelen var opprinnelig på trykk i desemberutgaven av Kommunal Økonomi. Gjengitt med tillatelse fra forfatter.

Det er heller ingen begrensning i hvor mye husleie kommunen kan kreve. Så kan man spørre om dette medfører at kommunene tjener penger på utleie til eldre og funksjonshemmede.

Som vist i eksemplet til høyre så kan store deler av husleien være ren fortjeneste for kommunen, uten at den engang er klar over dette. Dersom kommunen legger til grunn brutto byggekostnader ved beregning av husleien, så kan man nok hevde at omsorgsboliger er en melkeku for kommunen og at kommunen profiterer på en utsatt gruppe.

Vi har ikke undersøkt hva som er praksis i kommunene og har derfor ikke noe belegg for å si at kommunen bruker en urimelig høy husleie på omsorgsboliger. Til tross for dette så er det interessant å se hvilke muligheter som ligger innenfor gjeldende regelverk.

ET EKSEMPEL

Situasjon ved oppstart

Kommunen har flere personer med utviklingshemning og for få boliger som er egnet for denne gruppen. Kommunestyret vedtar at det skal bygges en omsorgsbolig for fire spesifikke unge voksne som har nedsatt funksjonsevne. Utbyggingsavdelingen har beregnet en brutto anleggskostnad på 12 millioner kroner for denne boligen.

Brukermedvirkning

Kommunen er kjapt ute med å ta med de fire aktuelle brukerne (eller representantene for disse) i planleggingsprosessen. Det blir hurtig klart at brukerne uansett ikke vil være i stand til å bevege seg på egen hånd til sentrum slik at en meget sentral plassering ikke er nødvendig. Derimot vil det være behov for ekstra plass utenfor boligen til minibusser med plass til rullestoler, gjerne i carport fordi det er vanskelig å koste snø av taket på slike store kjøretøy. Dessuten trengs parkeringsplass for ansatte og besøkende. De blir også enige om de ulike behovene inne i boligen og noen av leilighetene blir planlagt noe ulikt utformet. Slik planen har blitt lagt så reduseres den opprinnelige anslåtte bruttokostnaden noe pga. rimeligere tomteområde, men dette brukes opp på grunn av behov for større tomt og bygging av carport. Så langt er det altså ikke behov for nytt vedtak i kommunestyret.

Forberedelse til søknad om investeringstilskudd

Kommunen starter med å sende en forespørsel om tilskudd til Husbanken hvor de redegjør for behovet for omsorgsboligene. De informerer samtidig om at de har budsjettet med kr. 12 millioner samlet, noe som også er tatt inn i økonomiplanen. Senere blir kommunen invitert til et oppstartsmøte hvor de redegjør for hele prosessen.

Søknad

Når Husbanken og kommunen er omforent om prosjektet, åpnes tilgang for søknad i Ekstranettet. Kommunen utarbeider søknad som sammen med vedlegg sendes Husbanken for behandling og vedtak.

Mva-kompensasjon

Forutsatt at budsjettet overholdes så kan kommunen forvente en mva-kompensasjon på kr. 3 mill.

Investeringstilskuddet

Kommunens byggekostnader er innenfor det maksimale tilskuddet utenfor pressområder kr. 1 509 000 pr. boenhet. I eksemplet er det budsjettet med fire boenheter til kr. 3 mill. hver. 45 % av dette utgjør kr. 1 350 000, noe som er innenfor det maksimale tilskuddet utenfor pressområder på kr. 1 509 000 per boenhet.

Forutsatt at budsjettet overholdes kan altså kommunen forvente et samlet investeringstilskudd på kr. 5,4 mill.

Netto kostnad

Kommunens samlede utlegg netto vil dermed være:

Anskaffelseskostnad	Kr. 12,0 mill.
Mva-kompensasjon	Kr. - 3,0 mill.
Investeringstilskudd	Kr. - 5,4 mill.
Sum	Kr. 3,6 mill.

Husleie

Utleie av omsorgsboliger er ikke underlagt noen selvkostregulering og kan leies ut til gjengs markedsleie. I regnestykket nedenfor forutsetter vi at kommunen beregner husleien ut ifra variable kostnader, avskrivninger og kalkulert renteutgift. Det forutsettes en kalkylerente på 2 % og 40 år med lineær avskrivning i regnestykket nedenfor.

Den som beregner husleie, har kun kjennskap til de totale byggekostnadene og har heller ingen føringer på hvordan husleien skal beregnes. Det beregnes derfor en månedlig husleie på kr. 13 000 og beboerne anbefales å søke om bostøtte fra Husbanken.

Som vi ser av tabellen ovenfor så spiller det stor rolle hvilke tall, bruttokostnad eller nettokostnad, som legges til grunn ved beregningen. Dersom kommunen legger til grunn bruttokostnadene ved beregning av husleie betyr det at kommunen har en månedlig fortjeneste pr. boenhet på kr. 7 875.

KOMMUNAL PLIKT TIL Å MEDVIRKE

Utgangspunktet er at kommunene har en plikt jf. Helse- og omsorgstjenesteloven til å medvirke til å skaffe boliger til personer som er vanskeligstilte på boligmarkedet. Dette ansvaret omfatter også boliger med særlig tilpasning og med hjelpe- og vernetiltak for dem som har behov for det. Det er gitt tilsvarende bestemmelse om medvirkningsansvar for å skaffe boliger til vanskeligstilte i sosialtjenesteloven.

BRUKERMEDVIRKNING

For at en bolig skal kunne tilpasses personen som skal bo i den er brukermedvirkning en forutsetning. En slik brukermedvirkning er også en forutsetning for at Husbanken skal bidra med investeringstilskudd.

Det mest sentrale er nok likevel at jobben med å kartlegge behov starter før kommunen begynner å bruke ressurser på annet. Gjengangerfeil er blant annet at kommunen anskaffer tomt og avholder konkurranse mellom arkitektene som skal tegne bygget. Da er mange av premissene lagt og kommunen kan gå på store tap.

DEFINISJONEN AV OMSORGSBOLIGER

Omsorgsboliger defineres, jf. Husbanken sine retningslinjer, som boliger til personer med behov for heldøgns helse- og omsorgstjenester. Boligene må være tilrettelagt for det skal kunne utføres helsetjenester i boligen. Med helsetjenester i hjemmet menes først og fremst sykepleie (hjemmesykepleie), men det kan også være aktuelt med andre tjenester som ergoterapi, fysioterapi og fotterapi.

SAKSBEHANDLING

Kommunen skal sende en forespørsel til Husbanken. I forespørselen opplyser kommunen om behovet for sykehjemsplassene/omsorgsboligene, om det er fattet et politisk vedtak i saken, og om prosjektet er tatt inn i kommunens årsbudsjett eller fireårige økonomiplan.

Husbanken sender deretter en kopi av forespørselen til statsforvalteren til orientering og eventuell uttalelse. Ved behov blir kommunen invitert til et oppstartsmøte.

I oppstartsmøtet klarlegges kommunens behov per i dag. I tillegg vurderes det hvorledes omsorgsbygget bør plasseres og utformes for å være i tråd med fremtidige brukeres behov og Husbankens kriterier.

I «Retningslinjer for investeringstilskudd fra Husbanken til sykehjemsplasser og omsorgsboliger» fremgår en rekke krav fra Husbanken. Foruten tekniske krav er det blant annet krav til at boenhetene ikke skal ha institusjonsliknende preg, og disse bør bli plassert i ordinære og gode bomiljøer. Retningslinjene viser også til «Veileder for lokalisering og utforming av omsorgsbygg» på nettstedet www.veiviseren.no.

Når Husbanken og kommunen er omforent om prosjektet, åpnes tilgang for søknad i Ekstranettet. Kommunen utarbeider søknad som sammen med vedlegg sendes Husbanken for behandling og vedtak.

TILSKUDD OG KOMPENSASJON

Det gis mva-kompensasjon til boliger med helseformål eller sosiale formål som kommunen skal leie ut direkte til beboer. Det samme gjelder fellesanlegg i tilknytning til boligene.

Ifølge «retningslinjer for investeringstilskudd fra Husbanken til sykehjemsplasser og omsorgsboliger» så kan Husbanken gi tilskudd til flere typer tiltak, deriblant omsorgsboliger.

Omfanget av et slikt investeringstilskudd kan utgjøre 45 prosent av godkjente anleggskostnader til omsorgsboliger med fellesareal. ■

Illustrasjon: Undraw.co

Uttalelse fra NFUs landsstyre og fylkesledermøte om reinstitusjonaliseringen av personer med utviklingshemning som skjer i kommunene:

FØLGENDE MÅ UMIDDELBART SKJE:

1. Regjeringen må flytte boligpolitikken som gjelder personer med utviklingshemning fra Helse- og omsorgsdepartementet til Kommunal- og distriktsdepartementet. Plasseringen i nåværende departement skaper strukturelle føringer for hvordan byggene utformes og tjenestene ytes.
2. Kommunal- og distriktsdepartementet må instruere Husbanken om å sette krav om maks antall samlokaliserte boliger, størrelse på leiligheter og samling av ulike typer tjenestetilbud. Tilskudd til kjøp av bolig må tas ut av rammetilskuddet til kommunene og øremerkes.
3. Regjeringen må påse at Statsforvalterne følger opp at kommunene gjør individuelle timebaserte vedtak om tjenester som er knyttet til hvert enkelt individ og at tjenester ikke knyttes til boform.

NFU krever tiltak som kan snu utviklingen med reinstitusjonalisering

BEGRUNNELSE:

Det er 30 år siden et samlet Storting erklærte at det å bo i institusjon var en uverdigg levestandard. Av den grunn gikk man inn for å stenge institusjonene og legge til rette for at personer med utviklingshemning skulle få en normalisert livssituasjon. Kort sagt skulle personer med utviklingshemning leve og bo som andre i sitt eget hjem. Nødvendige tjenester i dagliglivet skulle ikke være avhengig av boform, men tildeles som individuelle tjenester ut fra hjelpebehov.

Fra nasjonale myndigheter ble det påpekt at dersom det egne hjemmet skulle være i et bofellesskap skulle det ikke overstige fire leiligheter (St.meld.nr. 47 (1989-90) og Husbankens rundskriv HB1212). Minimumsstandard for størrelse på individuelle leiligheter var 50 m² og ved livsløpsstandard 55 m². Plasseringen av boligene skulle være i vanlige bomiljø. Hjemmene skulle være den enkeltes base hvor man skulle kunne leve et selvstendig liv med den hjelp man måtte trenge for å kunne være aktive og delta i samfunnet.

Utviklingen gikk i riktig retning det første tiåret, men så startet reverseringen som de senere år har skutt fart og medfører at kommunene sender mennesker inn i en institusjonstilværelse. Kommunene bygger stadig større bofellesskap og samler ulike helse- og omsorgstjenester i egne bomiljøer, ofte i avstand fra ordinære boligområder for mennesker uten hjelpebehov. Tjenestene organiseres med boligen og ikke det enkelte individ som ramme. Områdene får fysisk mer og mer preg av å være institusjonsområder selv om gjerdene mangler. Utviklingen er senest dokumentert i Husbankens rapport «Utviklingshemmetes bosituasjon 2021» (Tøssebro og Wendelborg 2021).

Hjelp den enkelte får blir stadig mindre tilpasset den enkeltes behov slik loven krever og er ofte organisert på måter som gjør at den enkelte må forholde seg til et stort antall tjenesteytere. Forskning om dagligliv i bofellesskap viser at det ikke er uvanlig at en person må forholde seg til 30-40 forskjellige personer i løpet av ei uke (se blant annet Tøssebro og Wendelborg 2019). På grunn av knapphet på tjenesteytere er det ikke uvanlig at personer regelmessig ikke

får deltatt på det som var planlagt hverken på dag-, ettermiddag- eller kveldstid. I mange kommuner er de ansatte i disse store boligkompleksene kledd i uniformer og hele miljøet bærer preg av å være en institusjon den enkelte er innlagt i og ikke et hjem for en unik person. Kommunene begrunner institusjonaliseringen i store bofellesskap i at det er lettere å skaffe kvalifiserte ansatte, at det gir bedre økonomi og at det blir mindre ensomhet blant personer som bor mer samlet. Kommunenes argumenter er dessuten bygget på råd fra konsultantselskaper som har vært innleid for å vise hvordan kommunen kan spare penger.

I de senere år har nye uttrykk for de gamle målsettingene blitt vedtatt både internasjonalt og nasjonalt, mens praksis går i feil retning. FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) ble ratifisert av Norge i 2013. CRPD fremmer alles personlige frihet. Dette gjelder også for personer med utviklingshemning som vil kunne utøve sine fulle menneskerettigheter gjennom støttende relasjoner (Skarstad 2018). En del av det å ha fulle menneskerettigheter er å kunne velge hvor og hvordan en vil bo. I CRPD (artikkel 19 a) heter det at alle mennesker med nedsatt funksjonsevne har samme rett som andre til å leve i samfunnet, med de samme valgmuligheter. Konkret betyr dette når det gjelder bolig at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til å velge bosted og med hvem de skal bo, på linje med andre, og ikke må bo i en bestemt boform. Dette er i samsvar med NOU 2011:15 Rom for alle som gir overordnede føringer for den norske boligpolitikken. I den slås det fast at hovedmålet er at alle skal bo godt og trygt. I et tillegg til den nevnte NOU 2011:15 trekkes det opp føringer for boligpolitikken for mennesker med utviklingshemning. Her heter det at en skal unngå institusjonslignende boforhold, at boligene skal ligge i vanlige bomiljøer og at kravene til størrelse og kvalitet på boligene skal være ordinære. Hva dette innebærer, er nedfelt i Regjeringens plan for omsorgsfeltet (2015) der det heter at det skal etableres små bofellesskap og avdelinger i stedet for institusjonsløsninger, at tjenester skal ytes etter behov, ikke etter boform og ikke knyttes til bestemte måter å bo på.

Stiller spørsmål til Justisministeren

Flyktninger med utviklingshemning med oppholdstillatelse, men som ingen kommuner vil ha, skal stues bort i det nedlagte sykehjemmet på Østre Toten.

SPØRSMÅL FRA STORTINGSREPRESENTANT GRETE WOLD (SV):

Hva gjør regjeringen for å sikre at asylsøkere med permanent oppholdstillatelse og store bistandsbehov gis sosial trygghet, sikres likeverd og likestilling og får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre?

BEGRUNNELSE:

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) skriver om en mann med utviklingshemning som har store helseutfordringer. Mannen har bodd i Norge i over 17 år og har permanent oppholdstillatelse. Det har ikke lyktes å finne kommuner som vil ha mannen bosatt, så Utlendingsdirektoratet (UDI) har fortsatt ansvar for mannen. Mannens botilbud samt helse- og omsorgstjenester, legges jevnlig ut på anbud. Nå skal mannen igjen flyttes til et annet omsorgsfirmas i en annen del av landet, til nye og ukjente tjenesteytere i et nytt og ukjent miljø.

I følge NFU, har UDI inngått avtale med et større privat omsorgsfirma hvor alle ikke bosatte med utviklingshemning skal bo og motta tjenester.

JUSTISMINISTER

Emilie Enger Mehl, Sp.
(Foto: regjeringen.no)

Illustrasjonsfoto: Pexels.com

Stuer bort flyktninger med utviklingshemning

TEKST: Jens Petter Gitlesen

Flyktninger med utviklingshemning med oppholdstillatelse, men som ingen kommuner vil ha, skal stues bort i det nedlagte sykehjemmet på Østre Toten.

Kommuner som bosetter flyktninger, får et solid tilskudd fra staten. Men beløpet er åpenbart for lite til at kommuner ønsker å bosette personer med utviklingshemning, svak helse og store bistandsbehov.

NFU fikk en henvendelse om en flyktning med utviklingshemning som har bodd i Norge i 18 år. På grunn av mannens kognitive, helsemessige og språklige funksjonsnivå, har mannen ingen kjente, foruten en bror og tjenesteyterne som har bistått mannen i 17 år.

Nå har UDI inngått avtale med det private omsorgsfirmas Ecura. Mannen skal sendes fra

Trøndelag til Toten, hvor UDI planlegger å samle «ikke bosatte» flyktninger med utviklingshemning.

Mannen ble også forsøkt flyttet i 2018, men det ble stoppet av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag av hensyn til mannens helse.

Det er forståelig at UDI har problemer med å få bosatt dem ingen kommuner vil ha. Det er uheldig at kommunene har slike holdninger, men det er uforståelig at Justis- og beredskapsdepartementet ikke har evnet å legge forholdene til rette, slik at også flyktninger med utviklingshemning kan bosettes og få en mer forutsigbar hverdag.

Politikerne i Verdal må ta ansvar!

- Når ingen tar ansvar for å bosette flyktninger med utviklingshemning, forteller det om svakheter med statlige lover og kommunal ansvarsfraskrivelse, sier NFUs fylkesleder i Trøndelag, Snorre Ness.

- For et samfunn som vil fremstå som menneskelig og sivilisert, finnes det en grense for hvor langt en kan strekke de økonomiske prioriteringene. I denne saken har både UDI og Justis- og beredskapsdepartementet overskredet den grensen. Nå må politikerne i Verdal kommune vise både menneskelighet og ansvar, sier Snorre Ness.

NFUS FYLKESLEDER i Trøndelag, Snorre Ness.
(Foto: Privat)

Følger Justisdepartementet Hurdalsplattformen?

Hurdalsplattformen slår fast at flykninger med spesielle behov som har oppholdstillatelse, skal bosettes så raskt som mulig. Da ser det underlig ut når staten skal samle flykninger med store bistandsbehov i en privat institusjon i Østre Toten.

AV: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Arbeiderpartiet

I VERDAL KOMMUNE BOR EN MANN som tilhører Utlendingsdirektoratets kategori «ikke bosatt». Mannen har hatt oppholdstillatelse siden 2013. Mannen har store bistandsbehov og svært store helseproblemer. Utenom sin bror og tjenesteyterne, har mannen ingen kjente. De «ikke bosatte» er slike som ingen kommuner vil ha. Nå vil Utlendingsdirektoratet flytte mannen til den private omsorgsbedriften Ecura og asylmottaket for funksjonshemmede som Ecura bygger opp i det nedlagte sykehjemmet på Østre Toten.

Praksisen stemmer dårlig overens med regjeringserklæringen, hvor en på side 74 finner følgende:

REGJERINGEN VIL:

Innføre bedre og mer langsiktige økonomiske støtte-ordninger for kommuner som bosetter flykninger med særlige behov, for å sikre at alle som har fått oppholdstillatelse, blir bosatt så fort som mulig.

Hvis regjeringen mener noe med regjeringsplattformen, passer det dårlig at staten skal samle flykninger med funksjonsnedsettelse på Østre Toten. Tenk om pengene heller hadde blitt brukt for å finansiere tilbudet i kommunen hvor de «ikke bosatte» vitterlig bor.

Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl, bør følge regjeringsplattformen og forsikre seg om at Utlendingsdirektoratet gjør det samme.

SISTE:

Flytting utsatt, samtaler på gang!

Det er samtaler på gang mellom Inkluderings- og mangfolddirektoratet (IMDI), Utlendingsdirektoratet (UDI) og Verdal kommune om å bosette Dritan Kreshpaj i Verdal kommune.

– UDI er veldig fornøyd at IMDi og kommunen har begynt å snakke om bosetting. Vi har dialog med begge aktører. Hvis de blir enige innen kort tid vil vi ikke flytte beboeren. Vi gjør alt vi kan for å finne gode løsninger innenfor de rammene vi har, sier regiondirektør Belén Birkenes i UDI region Vest til Trønder-Avisa.

Det er viktig å tørre å prate om seksuelle overgrep

På www.noeharskjedd.no finner du nyttig informasjon og telefonnumre du kan ringe for å få hjelp og støtte dersom du er utsatt.

Siden 1996 har det vært en nasjonal målsetning å få unge med funksjonsnedsettelse ut av sykehjem. Randaberg går motsatt vei og vil flytte Anita fra sin leilighet i Dalveien, til Vistestølen sykehjem.

Randaberg kommune vil tvangsflytte Anita til sykehjemmet

**DALEN BOFELLES-
SKAP**, det hvite huset
hvor Anita bor i dag.

ANITA trives i sin
nåværende leilighet.

”
Rettssikkerheten
i Norge er høy, for
de som trenger
det minst.

TEKST OG FOTO: Jens Petter Gitlesen

Anita (43) bor i et lite bofellesskap i Dalveien i Randaberg. Hun trives i bofellesskapet og er godt kjent i området. Foreldrene bor litt lenger nede i den samme veien.

Kommunen vil flytte Anita og de tre andre beboerne i bofellesskapet til Vistestølen sykehjem, hvor det planlegges å etableres en avdeling for mennesker med utviklingshemning.

Kommunen har gitt flere begrunnelser for å legge ned bofellesskapet hvor Anita nå bor. Argumentene har spent fra det å samle kompetanse til behovet for flere parkeringsplasser. Men det spørres om en ikke finner det virkelige argumentet i rapporten fra Rune Devold AS, som påstår at kommunen kan spare 8,2 millioner kroner per år ved å samle flere tjenestemottakere.

Ingen fra Rune Devold AS har pratet med Anita eller hennes nære. Hadde de slått av en prat, hadde de visst at Anita reagerer svært negativt på å ha mange rundt seg. Hun reagerer både på de som lager lyder og de som utagerer. Anita er avhengig av kjente omgivelser, og trygge, veletablerte relasjoner og forutsigbarhet.

Rapporten fra Rune Devold AS og de kommunale sakspapirene viser kommunens innsparingspotensial med å samle flere og gi kollektive tjenester. Konsekvensene av utrygghet, mistrivsel og behovet for antidepressiva, kan en ikke lese noe om.

Rettssikkerheten i Norge er høy, for de som trenger det minst. Lokaldemokratiet fungerer godt for de store gruppene. For de få som ikke kan tale sin sak og som er mest avhengig av velferdssamfunnet, er det guden mammon som råder.

Velkommen til Sommerleir 2022

Det er fremdeles vinter og mørketid, men snart er sommeren her igjen. Har du planene klare for sommeren?

NFU arrangerer **organisasjons- og ferieleir** på Hove i år. Hove leirsenter er på Tromøya utenfor Arendal.

Datoene er fra lørdag 23. juli til 30. juli.

Der kan du treffe gamle og nye venner og være med på spennende aktiviteter og kurs.

Send påmelding i posten eller meld deg på via vår hjemmeside www.nfunorge.org. Informasjon om postadresse finner du på kupongen.

- Du må være medlem av NFU for å delta på leiren.
- Dersom du ikke allerede er medlem, kan du betale kontingent samtidig med påmelding.
- Husene på Tromøya har rom med tre eller fire senger, og bad som er tilrettelagt for rullestol.
- Leiren koster kr. 4 900,-.
- Ledsager betaler samme pris. Dette dekker alle oppholdsutgifter, kurs og sosiale aktiviteter.

Det er begrenset med plasser, så meld deg på nå!

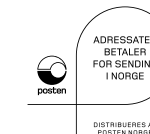
Spørsmål om leiren?

Ring NFU på telefon 22 39 60 50 eller skriv en e-post til post@nfunorge.org

JA!
Jeg ønsker å delta på NFU organisasjons- og ferieleir på Hove leir- og friluftssenter på Tromøya fra lørdag 23. juli til 30. juli.

Navn: _____
Adresse: _____
Poststed: _____

Norsk Forbund for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Er medlem	☐	Vil melde meg inn	☐
Kommer alene	☐ JA ☐ NEI	Har med ledsager	☐ JA ☐ NEI
Bruker rullestol	☐ JA ☐ NEI	Bruker medisiner	☐ JA ☐ NEI
Trenger mye hjelp	☐ JA ☐ NEI	Kan ligge i overkøye	☐ JA ☐ NEI

Navn på kontaktperson hjemme: _____ Telefon: _____
Ditt telefonnummer: _____

Skjemaet klippes ut og sendes til NFU, Postboks 8954 Youngstorget, 0028 Oslo, eller pr. e-post: post@nfunorge.org

Randabergs argumentasjon for tvangsflytting er misforstått

– Det er vanskelig å godta Randaberg kommunes argumentasjon for å tvangsflytte innbyggere med utviklingshemning, sier professor emerita og NFUs landsstyremedlem, Anna Kittelsaa.

TEKST: Jens Petter Gitlesen

FOTO: Bitten Munthe-Kaas

ANNA KITTELSAA er professor emerita i utviklingshemning og nå landsstyremedlem i NFU.

”

For folk som ikke er i stand til å velge selv, er det viktig at andre tar valg som er gode for dem.

Få har dypere og bredere innsikt i livssituasjonene til mennesker med utviklingshemning enn Anna Kittelsaa. Som ung sosionomstudent, jobbet hun på sentralinstitusjonen Nærlandsheimen. Gjennom resten av livet har hun holdt seg til sektoren, i nær sagt alle roller, før hun endte opp som forsker og Norges eneste professor i utviklingshemning.

I Bygdebladet argumenterer Randabergs kommunalsjef for helse og velferd for fordelene med å tvangsflytte Anita og andre innbyggere med utviklingshemning fra deres nåværende hjem til planlagte bofellesskap på Vistestølen sykehjem. Anna Kittelsaa mener at argumentene dels er forvridde og dels er feil.

EFFEKTIVITET SKAPER IKKE ET HJEM

– Det virker som om kommunen har glemt de vesentligste sidene med hva et hjem er. Hjemmet er en del av identiteten vår. Hjemmet er sentrum i tilværelsen vår. Vi velger det, og vi velger hvem vi vil dele det med. For folk som ikke er i stand til å velge selv, er det viktig at andre tar valg som er gode for dem. Effektivitetshensyn er ikke det som skaper et godt hjem, heller ikke helsetjenester. Det forholder seg motsatt: Også i et godt hjem kan det være behov for gode omsorgstjenester og helsehjelp. Både CRPD og andre menneskerettighetskonvensjoner fremhever hjemmet fremfor helsetjenester. Helsetjenester er noe en har rett til uavhengig av hvor en bor. Helsetjenesten er et bidrag til å bli i hjemmet, men gode helsetjenester skaper ikke et godt hjem.

Kommunalsjefen begrunner tvangsflyttingen med behovet for et sterkere fagmiljø og rekrutteringsproblemer knyttet til vernepleiere og sykepleiere.

– Rekrutteringsproblemet løses ved å gjøre stillingene attraktive, ikke ved å plassere mange sammen. Fagfolk trenger oppfølging, påfyll av kunnskap og dele erfaringer med andre. Slikt er det ofte lite av i mange kommuner. De som utøver jobben har et ønske om å gjøre en god jobb, noe en innen miljøarbeid ikke får hvis en skal jobbe overfor mange. Godt miljøarbeid krever god kjennskap og nærhet til dem man jobber overfor. Det som er bra for tjenestemottakerne, er også godt for de ansatte. Oppdraget er å bidra til at folk får et godt liv. Det oppdraget får en svært uheldig start om en begynner med tvangsflytting.

– Mye tyder på at kompetansen i store bofellesskap dreies bort fra oppdraget i miljøarbeid og over til budsjetter, rappor-

teringer og det å få bemanningskabalene til å gå opp.

– Hva med sykemeldinger, stress og mistriksel. I rapporten Store bofellesskap for personer med utviklingshemning, var personalets trivsel et forhold som talte for små bofellesskap.

Kommunalsjefen i Randaberg hevder at Vistestølen ikke er en institusjon.

– Selvsagt er det en institusjon. Har en et hjem, så har en selv valgt å bo der. Anita har et hjem i dag. Hun vil bo der hun bor. Hun er kjent både med de andre som bor i det samme bofellesskapet og tjenesteyterne der. Anita er kjent med nabolaget hvor hun bor, og nabolaget er kjent med Anita. Når en forstår mindre enn andre, må omgivelsene gjøres oversiktlige og stabile. Alt dette brytes opp ved den planlagte tvangsflyttingen.

PERSONLIGE TRAGEDIER

Det hevdes at flyttingen vil være en tilpasning som kan gå bra hvis en legger forholdene til rette.

– Slike påstander sier lite. Spørsmålet er hvordan en skal tilrettelegge og hvilke muligheter en har for å tilrettelegge. En kan ikke tilrettelegge slik at nabolaget eller hjemmet blir det samme på Vistestølen sykehjem som der Anita bor nå og der hvor hun vil bo. Svært ofte mangler en både muligheter og nødvendige tiltak for at personer med utviklingshemning skal kunne tilpasse seg i det bofellesskapet hvor kommunen bestemmer at vedkommende skal bo. Konsekvensene av manglende tilpasning er personlige tragedier, som ofte kan medføre depresjon eller utagering.

Da nåværende helsedirektør Bjørn Guldvåg skulle forklare den omfattende medisineringsen av voksne med utviklingshemning, sa han: «*Me manglar kompetanse til å vurdere helsesituasjonen til psykisk utviklingshemma. Me kan sjå at mistriksle blir feiltolka som psykiatrisk sjukdom.*»

Rapporten fra Rune Devold AS sier at Randaberg kommune kan spare 8,2 millioner kroner per år ved å effektivisere driften av sektoren.

– Kostnadene er først og fremst knyttet til det å yte tjenester. Forskning viser at det ikke er forskjell i kostnadene mellom store og små bofellesskap. Men i store bofellesskap er det lettere å samle beboere i grupper og yte felles tjenester; det vil si ikke gi den individuelle tilretteleggingen som beboerne har krav på.

AV: Atle Midtgård, Bystyrerepresentant i Sarpsborg for Rødt.

Tidligere rektor ved Statens Spesialhøgskole og Norges første professor i spesialpedagogikk Edvard Befring (2008), sa at «oppfatningen av at noen ikke er opplæringsdyktige gir uttrykk for et snevert begrep om menneskelig læring». Derfor representerte forkastingen av ideen om at barn kunne stemples som ikke-opplæringsdyktige som en milepæl i norsk lovgiving, og var «utvilsomt noe av det aller viktigste som har skjedd i nyere skole- og spesialpedagogisk historie».

I Blomkomiteens (1970) tolkning av integrering var det særlig tre forhold som ble vektlagt. Det viktigste var at det «segregasjonsideens grunnstein», nemlig skillet mellom opplæringsdyktige og ikke opplæringsdyktige, ble opphevet i forbindelse med den gang «ny» opplæringslov. Det andre var at målsetningen om at barn så langt det var mulig skulle få vokse opp i sitt hjemmemiljø igjen ble understreket. Og i tillegg så utvalget integrering i et samfunnmessig perspektiv, hvor begrepene tilhørighet, delaktighet og medansvar var sentrale. Disse prinsipper har også preget det meste av utvikling av den offentlige skole fram til dags dato.

IKKE OPPLÆRINGSDYKTIG

Det som forundrer meg i dag er at begrepet «ikke-opplæringsdyktige» elever igjen synes å bli brukt i enkelte fagmiljøer i våre skoler. Og verre – at dette også kan være en generell holdning i det politiske miljø. Hvis mine antagelser er riktige, forstår jeg godt grunnlaget for de politiske vedtak som ligger til grunn for opprettelse av særskolen «Sarpefossen skole» i Sarpsborg kommune, og intensjonen med den mulighetsstudien kommunen nå ønsker å gjennomføre i 2025/2026. Begrunnelsen for en slik studie er at kommunen i dag har tre forskjellige lokasjoner hvor det gis spesialpedagogisk opplæring til utviklingshemmede, og at det er ønskelig å se om det er noe i lovverket som kan være til hinder for å sentralisere denne tjenesten. Det vil vel bety en opprettelse av en egen skole, siden det er «avsatt» 100 mill. til forsterket skole i 2027/2028.

Jeg forstår at foresatte kan se at det er formålstjenlig å ha egne skoler med god spesialpedagogisk kompetanse for sine barn. Men samtidig er det viktig å bidra til at kommunene sikrer at alle nærskoler har slik kompetanse og kunne gi et tilfredsstillende opplæringstilbud til alle barn uansett tilretteleggingsbehov. Det er dette som må være det politiske mål i alle kommuner. Jeg tenker at opprettelse av særskoler umuliggjør oppnåelse av slike målsettinger.

HVORFOR TA DETTE OPP NÅ?

Jeg mener å se en tendens til negative holdninger i kommunene til å gi utviklingshemmede et fullverdig opplæringstilbud i tråd med nasjonale og internasjonale føringer. Her trengs det å sette fokus

på holdningsbearbeidelse – både allment og i det politiske miljø. Det hevdes ofte at sentralisering av tjenester bidrar til fagutvikling og rasjonell bruk av ressurser. I et viss monn er dette riktig, men ikke nødvendigvis innenfor førstelinjetjenesten.

Kommunene trenger ikke spisskompetanse som sådan, og skal ikke drive forskning. Det vi trenger er en styrking av den generelle breddekompetansen innenfor dette fagområdet i barnehager og skoler – for barnas beste. Og en betydelig holdningsbearbeidelse når det gjelder synet på utviklingshemmede i lokalsamfunnet.

I dag har vi tre lokasjoner med kompetanse i opplæring av utviklingshemmede i Sarpsborg. Dette er gode baser for å kunne videreutvikle forståelsen og gjennomføring av spesialpedagogisk kompetanse innenfor våre skoler. Spesielt de tre barneskoler disse tjenestene er lokalisert til, men også – eksempelvis gjennom samspill med «mobilt fagteam» – overfor øvrige skoler og barnehager.

BARNAS BESTE

Hensynet til «barnas beste» fremkommer stadig oftere i utredninger om denne gruppens opplæringstilbud. Men det er grunn til å spørre hva dette innebærer. Er det tatt tilstrekkelig hensyn til den sosialiseringsprosess disse elever bør delta i, både i forhold til elever uten spesielle behov i skolen – og ellers i det generelle skolemiljøet? Lære hvordan vi i lokalsamfunnet skal omgå hverandre med gjensidig respekt? Hva med læring gjennom deltagelse i sosiale aktiviteter med andre barn i skoletiden? Kanskje spesielt mellom alle barn i elevenes nærmiljø etter skoletid? Hvordan påvirkes dette når barna går på forskjellige barneskoler? Hva betyr dette for «barnas beste»?

«Barnas beste» er et diffust begrep som ikke kan stå alene, men må forklares bredere enn hva jeg opplever skjer i denne type saker. Jeg er redd for at en fremtidig mulighetsstudie i Sarpsborg kommune i hovedtrekk vil dreie seg om juridiske forhold. Men også at den vil bli preget av innspill fra et avgrenset fagmiljø hvor det kan være grunn til å etterspørre hvilke intensjoner som ligger til grunn for anbefalinger om å gjeninnføre spesialskoler. For såvel sentrale fagmiljøer, nyere forskning, nasjonale og internasjonale fagpolitiske signaler, viser at dette ikke er veien å gå. Som skolemyndighet har kommunene ansvar for en skole til «barnas beste», integrert som et naturlig element i et samfunnmessig perspektiv, hvor begrepene tilhørighet, delaktighet og medansvar er sentrale. Så hvorfor Sarpsborg kommune nå ønske å vurdere dette «veivalget» – segregering av en bestemt diagnosegruppe elever – er for meg en gåte.

Kommunens økonomi tilsier vel også at 100 mill over to år bør brukes til noe mer samfunnsnyttig – eksempelvis integreringstiltak og styrking av spesialpedagogisk ressurser og kompetanse i nærskolene – for barnas beste.

Skal Sarpsborg gjeninnføre spesialskolene?

Bystyrerepresentant Atle Midtgård (Rødt) er sterkt kritisk til Sarpsborg kommune som synes å gjeninnføre spesialskoler og tørker støvet av det forlatte begrepet «ikke opplæringsdyktig».

Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Trenger du prosjektmidler?

Stiftelsen Dam er en av Norges største stiftelser og gir penger til helse- og forskningsprosjekter som skal gi bedre helse gjennom deltakelse, aktivitet og mestring for folk i Norge. Her er en oversikt over noen av programmene:

HELSE

- 1. Formålet med programmet:** Formålet er å støtte tidsavgrensede helseprosjekter og -tiltak rettet mot målgrupper i Norge som fremmer levekår, fysisk og psykisk helse, mestring, livskvalitet eller sosial deltakelse.
- 2. Hvem kan søke om prosjektstøtte:** Alle, men søknaden må sendes fra NFUs administrasjon.
- 3. Beløp:** Mellom 40.000 og 1.400.000 kroner totalt.
- 4. Varighet:** Maksimalt tre år.
- 5. Søknadsfrist:** 15.mars 2022. Fra og med høsten 2022 blir det løpende søknadsbehandling.

EKSPRESS

- 1. Formålet med programmet:** Støtte små enkeltstående prosjekter og tiltak med fokus på lokal aktivitet og frivillighet, i et program med enkelt søknadsskjema og rask saksbehandling slik at det skal gå kort tid fra idé til gjennomføring.
- 2. Hvem kan søke om prosjektstøtte:** Lokal- og fylkeslag.
- 3. Beløp:** Mellom 5.000 kroner og 40.000 kroner.
- 4. Varighet:** Inntil 12 måneder.
- 5. Søknadsfrist:** Ingen. Svar gis fortløpende og innen 45 dager.

STIMULERINGSPROGRAM FOR HELSEFRIVILLIGHET

- 1. Formålet med programmet:** Å støtte koronarelaterte tiltak med mål om å fremme levekår, fysisk og psykisk helse, mestring, livskvalitet eller sosial deltakelse. Det skal prioriteres å gi støtte til tiltak i regi av frivillige og ideelle organisasjoner som skal redusere de negative konsekvensene av smitteverntiltak, og skape aktivitet, deltakelse, sosialt fellesskap og møteplasser.
- 2. Hvem kan søke om prosjektstøtte:** Alle, men søknaden må sendes fra NFUs administrasjon.
- 3. Beløp:** Mellom 100.000 og 1.000.000 kroner.
- 4. Varighet:** Oppstart innen 30. juni 2022 og avsluttes innen 30. juni 2023.
- 5. Søknadsfrist:** Ingen. Svar gis fortløpende og innen 14 dager.

Se mer på <https://dam.no/programmer/>

Ta kontakt med NFUs prosjektkoordinator Helene T. Strøm-Rasmussen hvis det er noe du lurer på: htr@nfunorge.org

AKTIVITETSUKA 2022

PEDER MORSET folkehøgskole
PÅ SELBUSTRAND MIDT I TRØNDELAG

7. - 11. JUNI

VELKOMMEN TIL EN INNHOLDSRIK UKE MED MYE SPENNENDE AKTIVITET OG GODE VENNER!

DU KAN VELGE MELLOM FIRE KURS:

HESTELIV
FRILUFTSLIV
MAT UTE - MAT INNE
DESIGN OG HÅNDVERK

PRIS: KR. 3 500,-
PRIS FOR LEDSAGER: KR. 1 500,-

TRENGER DU HJELP TIL DAGLIGE GJØREMÅL, MÅ DU HA MED DEG EN LEDSAGER. FULL PENSJON I ENEROM MED EGET BAD FOR ALLE.

KANO - BADING - INNEBANDY - DISKOTEK - FISKING - FILMKVELD - SPILL UTE OG INNE - BASSENG - FOTBALL - BOCCIA - FESTAFTEN

PÅMELDINGSFRIST: 1. MAI

Telefon: 73 81 20 00
Epost: pmf@pedermorset.no
Hjemmeside: pedermorset.no
Instagram: [@pedermorsetfhs](https://www.instagram.com/pedermorsetfhs)
facebook.com/pedermorset
tiktok.com/@pedermorset_fhs

NFU har støttet Inclusion Africa siden oppstarten i 2012. De jobber for rettighetene til mennesker med utviklingshemning og deres familier i hele Afrika, og hun som står i front for dette arbeidet er Fatma Haji Wangare.

Thank you, NFU!

AV: Helene T. Strøm-Rasmussen

Alt begynte for 26 år siden. Fatma bor i Nairobi med mannen sin og fem små barn, og det er skolestart for den ene datteren, Jayne. Alle gleder seg, men gleden varer ikke lenge. Allerede etter en måned på skolen sier lærerne at hun ikke får fortsette fordi Jayne lærer for sakte. «We don't do retards», sier de, som kan oversettes med «Vi kan ingenting om tilbakestående barn». Dette ble starten på en lang og tidkrevende kamp for Fatma og familien.

UTENFORSKAP OG TILHØRIGHET

Foreldrene hadde fått tilbakemeldinger fra barnehagen om at Jayne utviklet seg litt saktere enn de andre barna, men det bekymret verken dem eller de ansatte i barnehagen. Hun lekte, snakket og løp rundt som de andre barna. De tenkte at alle barn er forskjellige og at Jayne bare trengte litt mer tid. Men denne forståelsen møtte ikke Jayne på skolen. Der passet hun ikke inn.

Lærerne insisterte på at Fatma skulle ta datteren til en spesialskole, uten å gi henne noe informasjon om hvordan hun skulle gå frem. – Dette var et veldig stort sjokk for meg fordi jeg ikke visste om noen spesialskole, forteller hun. I over to år var Fatma hjemme sammen med datteren sin før hun fikk plass i en spesialklasse på en skole i nærheten. Fatma forteller at hun gråt hver dag i denne perioden. Hun kunne ingenting om utviklingshemning og kjente ingen andre foreldre som hun kunne snakke med. Og dette var før internett, så de hadde ingen informasjon. Hun følte seg maktesløs og ensom.

Utover 90-tallet opplevde hun gang på gang at datteren ble diskriminert og utestengt, og det var en evig kamp mot systemet for at datteren skulle få de samme tjenestene som alle andre. På skolen der Jayne gikk kom Fatma i kontakt med andre foreldre og fikk høre om organisasjonen KAIH (Kenya Association for Persons with Intellectual Disabilities). Der følte hun umiddelbar tilhørighet, og startet å jobbe frivillig som likeperson.

↑ **MOR FATMA** til høyre og datteren Jayne til venstre. (Foto: Privat)

← **FATMA HAJI WANGARE**, nr. to fra høyre, fra et tidligere møte med Inclusion International, Inclusion Africa og NFU. (Foto: NFU)

FAKTA

Inclusion International er det internasjonale nettverket av mennesker med utviklingshemning, deres familier og organisasjoner som kjemper for rettighetene til mennesker med utviklingshemning over hele verden. De er delt inn i fem regioner; Inclusion Europe, Inclusion Africa, Inclusion Asia Pacific, Inclusion Middle East og Inclusion Americas.

Inclusion Africa ble opprettet i 2012 og består av 20 organisasjoner i 18 land. Inclusion Europe ble opprettet i 1988 og består av 78 organisasjoner i 39 land. NFU er medlem.

RETTIGHETSKAMP

Da Jayne kom i puberteten, begynte Fatma å engasjere seg for jenter med utviklingshemning og deres seksuelle og reproduktive helse. Det ble et veiskille for Fatma, og hun bestemte seg for å dedikere all sin tid til dette. Hun sa opp jobben i restauranten, og fikk etter hvert fulltidsstilling hos KAIH. Gjennom denne jobben fikk hun møte paraplyorganisasjonen Inclusion International på begynnelsen av 2000-tallet, og snøballen startet for alvor å rulle.

Siden den gang har hun jobbet på lokalt, nasjonalt, regionalt og internasjonalt nivå. I dag er hun koordinator for Inclusion Africa, generalsekretær for KAIH, og har flere styreverv, blant annet i Kenya Network of Women and Girls with Disabilities. I tillegg holder hun kurs for personer med ulike funksjonsnedsettelse og deres organisasjoner i hvordan de kan bruke FN-konvensjonen (CRPD) mer effektivt når de skal kjempe for sine rettigheter.

MYTER

– Den største utfordringen vi står overfor er mangel på forståelse for hva utviklingshemning er, sier Fatma. Det forveksles ofte med psykiske lidelser, myter og misoppfatninger om at personer med utviklingshemning er besatt av demoner eller at deres familier begikk en vederstyggelighet i samfunnet deres og dermed har fått Guds forbannelse.

Inclusion Africa bistår medlemsorganisasjonene i å drive lobbyvirksomhet overfor landets myndigheter for å anerkjenne familiens rolle som omsorgspersoner. Mange familiemedlemmer blir tvunget til å forlate jobben for å ta seg av personen med utviklingshemning. Byrden er stor for foreldre, spesielt mødre. – Å bære, mate og løfte personer som blir større og eldre for hver dag er utrolig belastende for familiene, både følelsesmessig, økonomisk og fysisk, understreker Fatma. Personer med utviklingshemning trenger livslang støtte, derfor må familier leie inn hjelp som kan ta vare på familiemedlemmet når de ikke er i nærheten. Det er ikke uvanlig at familier betaler dyre medisiner, bleier, spesialmat, fysioterapi og transport for sin voksne sønn eller datter.

MÅLENE FREMOVER

Når jeg spør om hvilke ambisjoner hun har for Inclusion Africa fremover, svarer Fatma ganske raskt;

– Jeg ønsker at Inclusion Africa skal ha nok ressurser til å møte behovene til medlemsorganisasjonene, og at vi blir mer anerkjent som en sparringspartner for akademia og bistandsorganisasjoner.

Hun påpeker også at det har vært utrolig givende å se hvordan Inclusion Africa har utviklet seg siden de ble etablert i 2012. Før var de et lite nettverk av nasjonale organisasjoner, men nå har de blitt en mer sammensveiset og velorganisert gjeng med større slagkraft. Både personer med utviklingshemning og unge foreldre har fått opplæring og blitt gode talspersoner. Hovedoppgavene er å gi informasjon til medlemsorganisasjonene, støtte dem i organisasjonsdrift og lobbyarbeid, samt skape arenaer der folk kommer sammen for å dele erfaringer og lære av hverandre.

Dessuten er IA de eneste som representerer mennesker med utviklingshemning og deres pårørende på regionalt nivå i Afrika, for eksempel i Den afrikanske kommisjonen for menneskerettigheter (ACHPR). – Dette er jeg veldig stolt av, men det hadde ikke skjedd uten NFU. Dere har støttet oss hele veien, både i form av penger og veiledning. Tusen takk!

Det er viktig at Inclusion Africa har fått en større stemme og kan sitte ved de mektiges bord, men det er fortsatt likepersonsarbeidet som motiverer Fatma mest; det å se at hennes kunnskap og erfaringer blir satt pris på og gir folk håp.

JAYNES FREMTID

Jayne har blitt 32 år. Hennes største drøm er å flytte hjemmefra og jobbe som baker, men det er ikke så enkelt. Etter at hun fullførte grunnskolen og frem til hun var 24 år, deltok hun på et dagaktivitetstilbud der hun lærte hushold, matlaging og skreddersøm, men hun har ikke vitnemål på noe av dette. Dessuten er det ingen offentlige støtteordninger i Kenya for å skaffe seg bolig eller personlig assistent. Man er helt avhengig av familien og familiens økonomi. Nå er det den ene søsteren som hjelper henne i hverdagen.

Fatma er likevel ikke bekymret for Jayne. De siste årene har nemlig Jayne deltatt på kurs i rettigheter og myndiggjøring, og jobber nå deltid i KAIH der hun tjener 1300 kr i måneden. Dessuten har hun blitt en flink kurs- og foredragsholder i KAIH og Inclusion International.

– Hun er fornøyd, sier Fatma. Hun lever ganske selvstendig og har aktive dager. Dessuten vet hun hvilke rettigheter hun har, har blitt flink til å si hva hun mener, og føler at hun blir hørt. Jeg trenger ikke å snakke på hennes vegne lenger.

Fatmas råd til andre foreldre med barn som går gjennom en lignende situasjon er å ikke føle seg alene. – Jeg vet det kan være veldig frustrerende, emosjonelt og ensomt. La oss bryte stillheten og snakke om utviklingshemning og etterspørre rettighetene vi har. La oss stå sammen og forene stemmene våre slik at vår rolle som foreldre blir anerkjent, avslutter hun. ■

Vi må løfte hverandre!

Noen ganger tror vi at det viktigste i livet er å være best. Å vinne. Å vise seg frem. Få ros. Når vi ser oss tilbake og tenker over situasjoner hvor vi kanskje opplevde nettopp slike øyeblikk, er det merkbart hvor fort det gikk over. Ja, følelsen av å være best i noe. Plutselig er det over og andre presterer bedre enn deg.

AV: Nordis Vik Olausson,
Leder NFU Viken Fylkeslag

En barnepsykolog sa engang noe jeg har lagt meg på minne; Vi trenger ikke oppmerksomhet. Vi trenger tilhørighet. Og så trenger vi evnen til å se forskjellen!

Egentlig er dette noe å minne seg på gjennom hele livsløpet. Vi trenger tilhørighet. I familien. Blant venner. På skolen. På arbeidsplassen. I nabolaget. Selvfølgelig er det viktig å ha noe å strekke seg etter. Å kjenne på mestring. Å få bruke evnene våre. Men. I det lange løp er det å kjenne tilhørighet, det som betyr aller mest. Vi som brenner for et samfunn for alle må ikke glemme hvor viktig dette er.

HVA BETYR DET Å HA ET ARBEID Å GÅ TIL?

Jeg har med stor beundring lest boka «Medforskere» av Hege Christin Nilsson og Tom Remi Kongsmo. To flotte representanter for unge voksne med utviklingshemning. Boka oser av inkludering. Hva betyr det for personer med nedsatt arbeidsevne eller utviklingshemning å ha et arbeid å gå til? Et tema som angår oss alle. Det var avgjørende for initiativtaker og forsker, Frank Jarle Bruun, å knytte til seg personer som selv har nedsatt arbeidsevne eller utviklingshemning, som medforskere. På denne måten blir vi kjent med Hege og Tom Remi.

FØLELSEN AV Å FÅ VISE HVA DU KAN

Hege og Tom Remi forteller entusiastisk og med stolthet, hvordan de opplevde prosessen og medvirkning i forskningen, som resulterte i denne boka. Felles for dem begge er følelsen av å få vise hva de klarer. For seg selv. Men også for alle oss andre. Spesielt til de av oss som kanskje ikke trodde det var mulig for dem.

Når jeg skal prøve å oppsummere fra boka, må jeg tenke meg om en ekstra gang. Det jeg nettopp har lest kunne like gjerne vært skrevet av meg selv, om min erfaring og opplevelse fra ulike jobber gjennom mange år.

Følelsen av å bli satt krav til. Opplevelse av støtte og oppmuntring underveis. Opplæring i et språk som er til å forstå. Kjenne at du mestrer oppgavene. Først noen små. Så noen større. Kjenne at du får bruke de evnene du har. Erfaringen i hva godt samarbeid betyr. Hva trygghet og raushet betyr når ting blir krevende.

Resultatet fra forskningen i denne boka viser at for mennesker med funksjonshemning har arbeid en stor personlig verdi. Å føle seg sett og være en del av et fellesskap. Akkurat som for deg og meg.

Hege sier blant annet at; «Jeg har blitt en bedre utgave av meg selv. Nå tør jeg mye mer. Nå har jeg lært meg å si hva jeg mener». Tom Remi sier; «Jeg fikk ansvar. Jeg vet nå at jeg kan, bare jeg får sjansen til å vise det».

VI ER ALLE FØDT MED DE SAMME BEHOVENE

Vi snakker om mekanismer og prosesser som er iboende i alle mennesker. Uten stimuli og opplæring ville ingen av oss kunne utnytte det potensialet som ligger i oss. Derfor skal vi aldri slutte å kjempe for rettigheter til de som er svakere enn oss. De som faller mellom to stoler og som ikke får den hjelpen de har krav på. Vi må aldri glemme å løfte hverandre. Ingen blir god alene.

Innblikk i hverdagen til familier som kjemper for rettigheter til sine utviklingshemmede familiemedlemmer gjør at vi aldri må slutte å stille spørsmål og bry oss om hverandre. Vi er alle født med de samme behovene. Vi har bare mange ulike skalaer. Men grunntonen i oss er den samme. Vi vil kjenne på mestring. Fra vårt ståsted. Og på tilhørighet.

«Å HJELPE MED HENDENE PÅ RYGGEN»

Takk til Hege og Tom Remi som deler raust av sin arbeidshverdag som utviklingshemmet. Å løfte hverandre er det samme som å gjøre noen synlig. Det kan vi alle lære noe av. I vernepleien er det noe som heter: «Å hjelpe med hendene på ryggen». Det betyr at en hjelper til, men nesten uten at noen merker det. Jeg kjenner også slike personer.

Da forfatteren og programlederen Erik Bye ble spurt om hvordan han hadde utviklet sin sjeldne evne til å snakke med mennesker i alle samfunnslag, svarte han litt bryskt: – *Det finnes bare ett lag. Mennesker. Med en slik holdning, løftet han menneskene rundt seg. Det valget kan vi alle ta.*

”

Vi trenger alle å kjenne på tilhørighet.

Ulike kvardagsliv

3. DESEMBER VAR DET FOTOUTSTILLING av «Ulike kvardagsliv» på VID vitenskapelig høyskole i Sandnes. Fotoutstillingen var eit samarbeid mellom personar med utviklingshemming, forskarar, studentar og fotograf. Dei utviklingshemma har saman med fotograf snakka om korleis ein tar gode bilder og dei har valgt ut dei beste bildene til utstillinga.

Me veit at 3. desember er FN-dagen for personar med funksjonsnedsetjing. Utstillinga viser mangfoldet i kvardagslivet til ulike borgarar. Målet har vore å fremma medborgarskap og vise mangfoldet i samfunnet vårt.

Deltagerne med utviklingshemming har med dyktige ansatte frå VID fått arrangert ei flotte fotoutstilling. Alle har jobba for å få til ei fin utstilling som var open for publikum. På opninga fekk me høyra flotte dikt som var skreven av utviklingshemma, og me fekk sjå og høyra korleis kvardagen var.

*Synnøve Bårdsen Lindanger
Leiar NFU Rogaland*

↑ «JEG LIKER Å GÅ TUR ALENE» av fotograf Jeanette Fjermestad.

← «FORELSKET I PIZZA» av fotograf Hilde Haaland.

Alle skal ha muligheten til å være sjef i eget liv!

JAG Assistanse AS er en ideell BPA-leverandør med spesiell kompetanse om BPA for personer med sammensatte og kognitive funksjonshemminger. Vi bygger vårt verdigrunnlag på grunnleggende menneskerettigheter, likeverd og likestilling.

JAG vil bidra til at alle mennesker kan leve sine liv fullt ut, på egne premisser.

JAG har over 25 års erfaring for deg som trenger assistert arbeidsledelse.

JAG har fokus på individualitet, kvalitet og skreddersyr din assistanse.

Ta kontakt for mer informasjon.

JAG
er som du.
JAG Assistanse AS
Telefon: 962 09 666
www.jagassistanse.no

Følg oss gjerne på Facebook og Twitter!

VISSTE DU AT

Digitale vergefullmakter

Digitale selvbetjeningsløsninger hører med til hverdagen for de fleste. Men dersom du må ha hjelp for å benytte slike løsninger – for eksempel fordi du har en utviklingshemning og oppnevnt verge – er mange dører stengt. Nye digitale vergefullmakter skal løse dette problemet.

AV: Advokat Petter Kramås
Advokatfirmaet Kramås AS
petter@kramaas.no

DET HAR I LENGRE TID vært store praktiske utfordringer for mange utviklingshemmede og deres verger når en ikke har tilgang til de digitale løsningene alle andre har kunnet benytte seg av.

Tilgang forutsetter ofte at personen det gjelder selv benytter løsningen – og det har ikke vært lagt opp til digital tilgang med bistand fra andre.

Mange verger har også opplevd at det ikke har vært god veiledning å få om hvilke alternativer for tilgang og kontakt som har vært tilgjengelige, når ikke digitale løsninger kan benyttes.

Det må være lov å uttrykke en viss undring over at det ikke har vært stilt krav om at slike løsninger skal være tilgjengelige for alle når løsningene har vært tatt i bruk – men mangel på grunnleggende forståelse av krav om tilgjengelighet for alle får heller være tema for en annen artikkel.

DIGITAL IDENTIFISERING

Ny utforming av vergefullmaktene gjør at disse nå skal kunne brukes til digital identifisering. Fullmaktene skal gjøres tilgjengelige via Folkeregisteret.

Arbeidet med tilrettelegging av nye fullmakter har pågått siden 2020, og støttes av Digitaliseringsdirektoratet. Innføringen har startet i 2021, og i løpet av 2022 skal det være utstedt nye fullmakter i alle vergemål.

VERIFIKASJONSKODE

Alle vergefullmakter skal nå ha en egen verifikasjonskode, som består av 13 tall / bokstaver.

Koder blir tatt i bruk etter hvert som det utstedes nye vergefullmakter. Gamle fullmakter er gyldige inntil nye blir utstedt.

INDIVIDUELL TILPASNING

Alle vergemål skal være individuelt tilpasset, og ikke være mer omfattende enn nødvendig. Dette kravet er ikke endret, men det vil nå bli gjort en mer detaljert vurdering av hvilke områder vergens oppgaver skal omfatte – og dette vil så komme til uttrykk i vergefullmakten.

Det vil bli sendt forhåndsvarsel til de berørte, med anledning til å uttale seg om konkretiseringene som er aktuelle. Det er utarbeidet et eget kartleggings-skjema som kan benyttes.

Det er også laget en egen oversikt over de aktuelle områdene for vergeoppgaver – «Hva betyr fullmaksteksten?». Her er det listet opp aktuelle tilganger i bank, forsikring, Helfo, Husbanken, Kartverket, kommunale etater, namsmannen, NAV, Pasientreiser, Skatteetaten, Statsforvalteren, domstoler mm.

Du finner nærmere informasjon på Vergemålsportalen (vergemal.no) og hos Statsforvalteren i Oslo og Viken (www.statsforvalteren.no/oslo-og-viken).

Bostøtte til høye strømutfgifter

PÅ GRUNN AV HØYE STRØMPRISER er bostøtten styrket i en periode. Det gjør at flere kan få bostøtte, og at mange får utbetalt mer bostøtte enn normalt for desember, januar og februar. I tillegg får alle som mottar bostøtte i denne perioden, utbetalt ekstra støtte til strøm.

Bostøtten blir utbetalt i måneden etter at du søker, så endringene gjelder bostøtte som blir utbetalt i januar, februar og mars. Det er åpnet for at du kan søke om bostøtte for desember, januar og februar helt fram til 1. april.

Ønsker du mer informasjon om bostøtte eller å søke om bostøtte, finner du veileder, regelverk, kalkulator og søknadskjema på Husbankens nettsider:

<https://www.husbanken.no/person/bostotte/>

OSLO RØDE KORS BARNEHJELPS LEGAT

Trenger dere støtte til trivselstiltak eller ulike aktiviteter som kan høyne livskvaliteten til psykisk utviklingshemmede, personer med autisme, barn som lever med sykdom eller nedsatt funksjonsevne? Da er det mulighet å søke Oslo Røde Kors Barnehjelps legat om økonomisk støtte!

HVEM KAN SØKE?

- Institusjoner
- Organisasjoner
- Enkeltpersoner
- Vi tar imot søknader fra hele landet

NÅR KAN MAN SØKE?

Søknadsfristene er 1.april og 1.oktober hvert år

HVOR MYE KAN MAN SØKE OM?

Legatet har ikke en fast beløpsgrense. I søknaden må det beskrives formål og budsjett.

HVORDAN SKAL MAN SØKE?

Du finner søknadsskjema og mer informasjon her:

www.rodekors.no/lokalforeninger/oslo/om-organisasjonen/legater

Søknaden sendes til: legat@oslo.redcross.no

LANDSBYENE MED Plass for alle

Camphill-landsbyene er integrerte levetilbud hvor mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med omsorgspersoner i en levende og aktiv landsby.

Her er alle sysselsatt med fellesskapets mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker, og opplæringen i dagliglivets mange gjøremål gir verdifull erfaring videre. Samtidig dekker arbeidet reelle behov i landsbyen.

Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø. I landsbyene pleies også et variert kulturliv med teater, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt fireårig deltids Bachelorutdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill Norge består av landsbyene Hogganvik, Jøssåsen, Rotvoll, Solborg, Vidaråsen og Vallersund Gård. I Vallersund ligger også FRAMskolen som er et folkehøyskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemning.

Vi ønsker deg velkommen til landsbyene!

CAMPBILL LANDSBYSTIFTELSE

Malvikvegen 1333, 7550 Hommelvik

Telefon 73 97 84 60

Epost: sekretariat@camphill.no

www.camphill.no

Camphill
NORGE

SOMMARLEIR PÅ HALSNØY 2022

Me vil med dette invitere vaksne/ unge vaksne med utviklingshemming til ferieleir frå måndag 27. juni til søndag 3. juli 2022

Leiren vert på Sunnhordland Folkehøgskule som ligg i vakre, naturskjønne omgjevnadar på øya Halsnøy i Kvinnherad

Leiren er for medlemmer i NFU. Er du ikkje medlem, er det berre å melda seg inn!

Pris pr. deltakar er kr 4300,-. For dei som treng ledsager, går ein gratis pr. deltakar.

Påmeldingsfrist 30.april.

Meir informasjon og påmelding:
<https://stord.frivilligsentral.no/>

Frå programmet:

Bading Velverekurs
Hobby BALLSPEL
Konsert Diskotek
Karaoke Natursti
Kino

Postboks 414,
5403 Stord
Telefon:47390849
E-post: Anne-Line.Innvaer@stord.kommune.no

Ferieleiren vert arrangert av:
Stord/Fitjar lokallag

Ferieleiren vert støtta av:
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Jo flere, desto bedre

MENNESKER MED UTVIKLINGHEMNING opplever gjentatte brudd på grunnleggende menneskerettigheter. NFUs lokallag, fylkeslag og administrasjon jobber uavbrutt for å endre på dette.

BLI MEDLEM I NFU!

Sammen er vi sterke - og det gir oss et godt grunnlag for fremtidig arbeid og politisk gjennomslag. Vi oppfordrer derfor alle familier til å melde inn flere familiemedlemmer. Hør gjerne med slekt og venner om de kan tenke seg å bidra til å styrke arbeidet for å sikre utviklingshemmede grunnleggende rettigheter. Det er mange som har lyst til å bli med på vårt lag, men som ikke er blitt spurt om å ta del i vårt fellesskap.

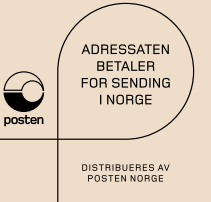
Våg å spørre!

Bli medlem!

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

Et medlemskap i NFU per år koster (kryss av):

- Enkeltmedlem kr 495,-
 Familiemedlem med samme adresse kr 250,-
 Barn under 18 år kr 70,-

Merk!

Barn under 15 år kan ikke være medlem alene. De må ha samme adresse som den i familien som er medlem.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr. / -sted: _____

E-Post: _____

Mobil: _____

Navn på enkeltmedlem med samme adresse (gjelder barn under 15 år og familiemedlem):

Signatur: _____

Interaktiv beboerguide, IBG:

Mer selvstendig med infoskjerm

– Jeg vil dra på konserten, blir du med? Slik går dialogen rundt info-skjermene på Signo Vivo i Andebu. Med Interaktiv beboerguide (IBG), har brukerne både blitt mer selvstendige og allsidige.

Ved Signo Vivo i Andebu har 30 brukere hatt tilgang til Interaktiv beboerguide – en tjeneste inspirert fra Danmark. IBG gir muligheter for å legge inn aktuell informasjon for dagliglivet og nyheter på skjermer eller håndholdte enheter.

Nå er det slutt på å lete etter gule lapper og ringe rundt etter folk når en skal få oversikt over påmeldte til aktiviteter. Fra venstre Bodil Hegge Ellingsen, Anne Grete Midtbø og Annicken Lauritzen.

Sjekker vaktlistene og meny for fellesmiddag

Her kan beboeren melde seg på bowling og fellesmiddager eller dele bilder fra bålturen. Daglig leder legger ut filmer på tegnspråk med siste nytt om koronareglene her de bor, og de kan se når det er en konsert i lokalmiljøet de ikke vil gå glipp av.

Men mest populært er muligheten for enkelt å kunne sjekke vaktlistene. – Denne informasjonen er viktigst for beboeren her og nå! Og her skjer det stadig endringer i det daglige, forteller Annicken Lauritzen. Prosjektlederen har vært med i IBG-prosjektet helt fra start. – Ja, en undersøkelse slo dette fast, supplerer kollega Bodil Hegge Ellingsen. – Hvem som er på jobb på lørdagskvelden kan ha mye å si for beboerne, og med IBG kan de sjekke listene en uke frem i tid.

Mer selvstendighet

– Det vi ønsket oss var at beboerne skulle bli mer selvstendige og det ble de med tavlene, forteller Anne Grete Midtbø som er kommunikasjonsansvarlig hos Signo. – Det er viktig å

legge til rette slik at de som er i stand til å ta mer selvstendige valg får muligheten, understreker hun og Annicken Lauritzen utdyper; – Brukerne tar selv initiativ til å hente informasjon og dermed blir det mer dialog og samspill. Nå er det flere som kan gi informasjon selv til personalet og til andre beboere: Se her! Nå skjer denne konserten eller kinoen, og jeg vil være med! På denne måten er skjermene også sosiale samlingspunkt, forteller Annicken.

Tidligere kunne det være mer opp til de ansatte å formidle informasjon til beboerne. – Nå kan beboerne lettere orientere seg og foreta valg, noe som styrker deres selvstendighet og gir økt innflytelse i eget liv. Derfor er det gledelig at beboerne selv kan utøve selvbestemmelse på denne måten, understreker Bodil.

IBG vist på den store fellesskjermen.

Tilpasset informasjon til hver enkelt beboer

De ansatte på Signo er drevne i å gi tilpasset informasjon til hver beboer. Med IBG får de ansatte også en enklere hverdag. Skjermene kan oppdateres digitalt akkurat der den ansatte er, via app eller PC, og beboerne kan også få informasjonen til sin mobil eller iPad, eller beboerne kan lese på storskjermer i fellesarealene. Men det er selvfølgelig helt avhengig av at de ansatte gjør sin del og at det settes av ressurser til dette. Beboerne skal som alltid få informasjonen slik de trenger den.

– Og totalt sett sparer du tid. Skal du arrangere noe slipper du å lete etter lappene med påmeldinger til arrangementer som ligger hulter til bulter på et personalkontor eller å ringe rundt. Og blir noen syke kan du gå direkte på skjermen og trykke inn rett vikar, mener Annicken.

FAKTA:

Cognita AS er leverandør av IBG systemet i Norge. Cognita har utviklet og levert løsninger til personer med kognitiv svikt og kommunikasjonsvansker i en årrekke. For mer info se Cognita.no eller ring 22 12 14 50.

Signo Vivo leverer tjenester til personer som har hørselshemming i kombinasjon med ulike funksjonsnedsettelse. Ved Signo Vivo i Andebu i Sandefjord kommune har 30 brukere testet verktøyet IBG, Interaktiv Brukerguide og funnet fordeler og utfordringer med systemet. Prosjektet er sponset av Stiftelsen DAM.

Les mer om prosjektet Bedre selvstendighet med IBG <https://dam.no/prosjekter/bedre-selvstendighet-med-ibg/>

Fordeler:

Bedre informasjonsflyt.

Mange beboere må forberedes svært godt om det skjer en endring. Det er ikke lett om all kommunikasjon kun skjer gjennom personalet.

Større selvstendighet.

Beboerne får mer oversikt over hvilke muligheter de har, så de kan få velge selv hva de vil bruke tiden sin på.

Tilhørighet.

De som ser seg selv på tavlen, ser at de er med i et fellesskap.

Utviklende.

Mange unge er kløppere på mobil og PC og ville ellers stagnert.

Alle kurshefter 50,- kr per hefte.

Om tro og livssyn

Fra foreldrehjem til eget hjem

Stortingsvalg

Kurshefte Kommunevalg (bokmål). Kr 50,-

NFU - en organisasjon

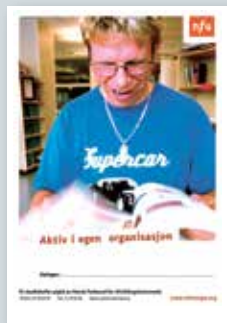
Kursmappe kr 25,-

Caps kr. 75,-

Veilederhefte til studieheftet «Aktiv i egen organisasjon»

Aktiv i egen organisasjon

NFUs prinsipp-program

Vi og samfunnet (nynorsk)

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Klistremerker 6 merker per ark kr 6,-

Velg miljøvennlig, dropp plast- posen! Handlenett kr 50,-

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Kursbevis kr 10,-

Pins kr 25,-

Penner, per stk. kr 10,-

Refleksbånd kr. 25,-

LAST NED!
Boken «Fokus på overganger mellom ulike skoleslag» er utsolgt, men ligger klar for nedlasting på vår hjemmeside nfunorge.org/no/nettbutikk/boker/

Bøker om veien til egen bolig

kr 100,-

kr 150,-

Krus (porselen) kr 200,-

Tallerken (porselen) kr 150,-

JA TAKK, jeg bestiller (skriv antall):

- Kurshefte: Om tro og livssyn
- Kurshefte: Fra foreldrehjem til eget hjem
- Kurshefte: Stortingsvalg
- Kurshefte: NFU - en organisasjon
- Kurshefte: Veilederhefte til studieheftet
- Kurshefte: Aktiv i egen organisasjon
- Kurshefte: NFUs prinsipp-program
- Kurshefte: Vi og samfunnet (nynorsk)
- Kurshefte: Tillitsvalgt i organisasjonen NFU
- Kurshefte: Kommunevalg
- Kurshefte: Ledsagerhefte
- Kurshefte: Veileder Seksualitet og samliv til kurslærer
- Kurshefte: Seksualitet og samliv
- Kurshefte: Kroppen min og følelsene mine
- Kursbevis
- Bok: Sjef i eget hus
- Bok: Veien fram til egen bolig
- Kursmappe
- Klistremerker
- Refleksbånd
- Penn
- Caps
- Handlenett
- Pins
- Tallerken (porselen)
- Krus

Navn: _____

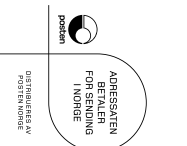
Adresse: _____

Poststed: _____

E-Post: _____

Porto kommer i tillegg. Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-post: post@nfunorge.org eller i nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org. Vi sender e-faktura.

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0028 Oslo

BR. STENSKJÆR TRANSPORT AS

støtter NFU's arbeid

Bamse Produkter AS

Du har kunnskapen, vi har produktene.

- Barn og voksne
- Posisjonering
- Trening
- Behandling

For mer informasjon se:
www.bamseprodukter.no
www.hjelpemiddeldatabasen.no
 Varekataloger og brosjyrer.

Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00
prima@prima-as.no www.prima-as.no

Sjef i eget liv!

BPA Nord tilbyr
 alle retten til et aktivt og
 selvstendig liv
 Nordland, Troms og Finnmark

- en del av Helsepartner Nord-Norge

Landsstyret

FORBUNDSLEDER
Tom Tvedt
 971 99 233
tom.tvedt@nfunorge.org

NESTLEDER
Gunn Strand Hutchinson
 913 38 299
gunnhutch@gmail.com

Alette Reinholdt
 905 36 649
alettereinholdt@online.no

Anna Kittelsaa
 911 46 401
anna.kittelsaa@outlook.com

Birgitte Boldvik
 938 90 671
birgitte.boldvik@gmail.com

Marius Zahl
 918 75 965
marius.zahl@icloud.com

Torill Vagstad
 402 88 307
torill.vagstad@gmail.com

Nasjonalt

Norsk Forbund for
 Utviklingshemmede
 Pb 8954 Youngstorget, 0028 Oslo

Besøksadresse:
 Youngstorget 2b, 7. etasje
 Telefon: 22 39 60 50
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org
 Bankgiro: 8200.01.93417
 Org.nr.: 943 260 672

Fylkeslagene

NFU Oslo fylkeslag
 c/o NFU
 Postboks 8954 Youngstorget
 0028 Oslo
 22 39 60 51
oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Trøndelag fylkeslag
 v/ Snorre Ness
 Bregnevegen 1
 7803 Namsos
 905 16 966
snorre.ness@ntebb.no

NFU Viken fylkeslag
 v/ Nordis Vik Olausson
 Tuterudkroken 16
 2007 Kjeller
 480 03 495
nfu.viken@gmail.com

NFU Nordland fylkeslag
 v/ Astrid Haavik
 Vebjørn Tandbergsvei 10
 8076 Bodø
 908 90 249
bapr@helmus.no

NFU Innlandet fylkeslag
 v/ Eirik Dahl
 Ajerhagan 6
 2319 Hamar
 464 09 707
eid24@outlook.com

NFU Troms fylkeslag
 v/ Anne Marie Bakken
 Dalnes, 9475 Borkenes
 916 98 512
amsbakken@gmail.com

**NFU Vestfold og
 Telemark fylkeslag**
 v/ Randi Stenerud
 Vearveien 4
 3173 Vear
 901 58 869
nfu.vf@online.no

NFU Finnmark fylkeslag
 v/ Frid Tellefsen Svineng
 Boks 187
 9735 Karasjok
 909 36 156
nfufinnmark@hotmail.com

NFU Agder fylkeslag
 v/ Jan Frode Fredriksen
 Hagelia 12
 4580 Lyngdal
 958 10 805
janfrodef@yahoo.no

NFU Rogaland fylkeslag
 v/ Synnøve B. Lindager
 Straumsvegen 80
 567 Skjoldstraumen
 938 78 946
post@nfu-rogaland.no

NFU Vestland fylkeslag
 v/ Geir Tore Søreide
 Havnahagen 19
 5419 Fitjar
 918 45 574
geir.t.soreide@haugnett.no

NFU Møre og Romsdal fylkeslag
 v/ Sandra Vanessa Borhaug
 Fabrikkeveien 13
 6415 Molde
 958 16 914
mrfylkeslag@nfunorge.org

RETURADRESSE:

Samfunn for alle

Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo

Årets mest overraskende julegave

NFU TAKKER A/S SHELL NORGE OG DERES ANSATTE for årets mest overraskende julegave! Over-

raskelsen var stor og gleden ble ikke mindre da vi mottok e-post fra A/S Norske Shell:

«På vegne av vår bedrift og våre ansatte er vi glade for å kunne støtte det viktige arbeidet NFU gjør med 100 000 kroner.»

Det er lite annet vi kan gjøre enn å takke så mye for donasjonen. NFU er en liten organisasjon med svært store oppgaver. Ressursene begrenser vår aktivitet. NFU takker A/S Norske Shell og deres ansatte for å bidra til at mennesker med utviklingshemning skal kunne bli likestilt, med de samme rettigheter og samme muligheter som andre innbyggere.

Tusen takk for et verdifullt bidrag!

Tom Tvedt

ADVOKATFIRMAET
KRAMÅS

"Vi har bred erfaring i alle rettsforhold som gjelder mennesker med utviklingshemning, og bistår i saker i hele landet."

- Omsorgstjenester
- Trygdeytelser
- Vergemål
- Dagtilbud og tilrettelagt arbeid
- Arv og testament
- Helsetjenester
- Erstatning
- Skole og undervisning

KRISTIN KRAMÅS

481 65 111
kristin@kramaas.no

PETTER KRAMÅS

901 37 450
petter@kramaas.no

KONTORER

C J Hambros plass 5, 0164 Oslo
Storgata 50, 1555 Son

www.KRAMAAS.no